

Ба 5952

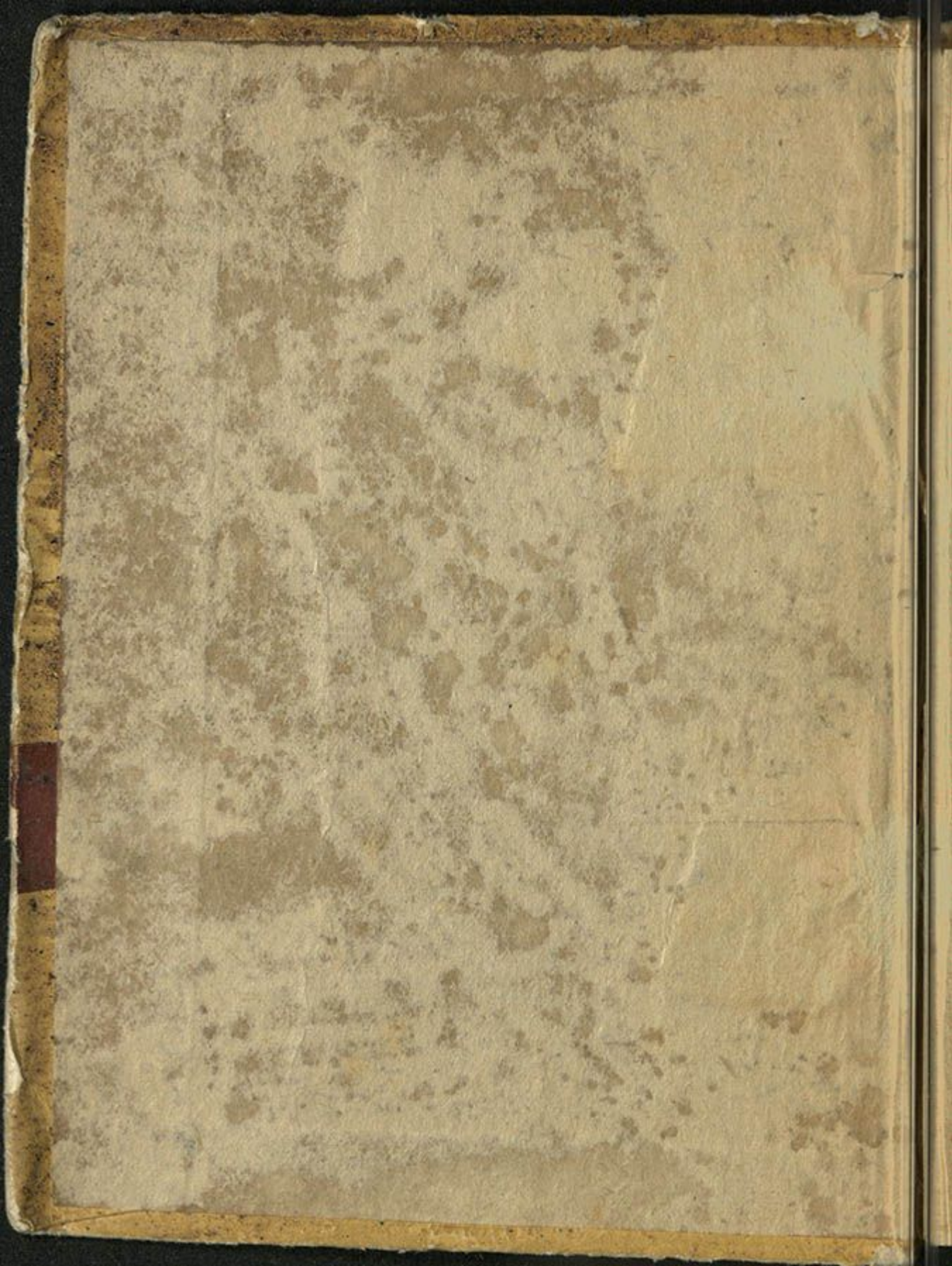
С Ъ Б Р О Ё К А

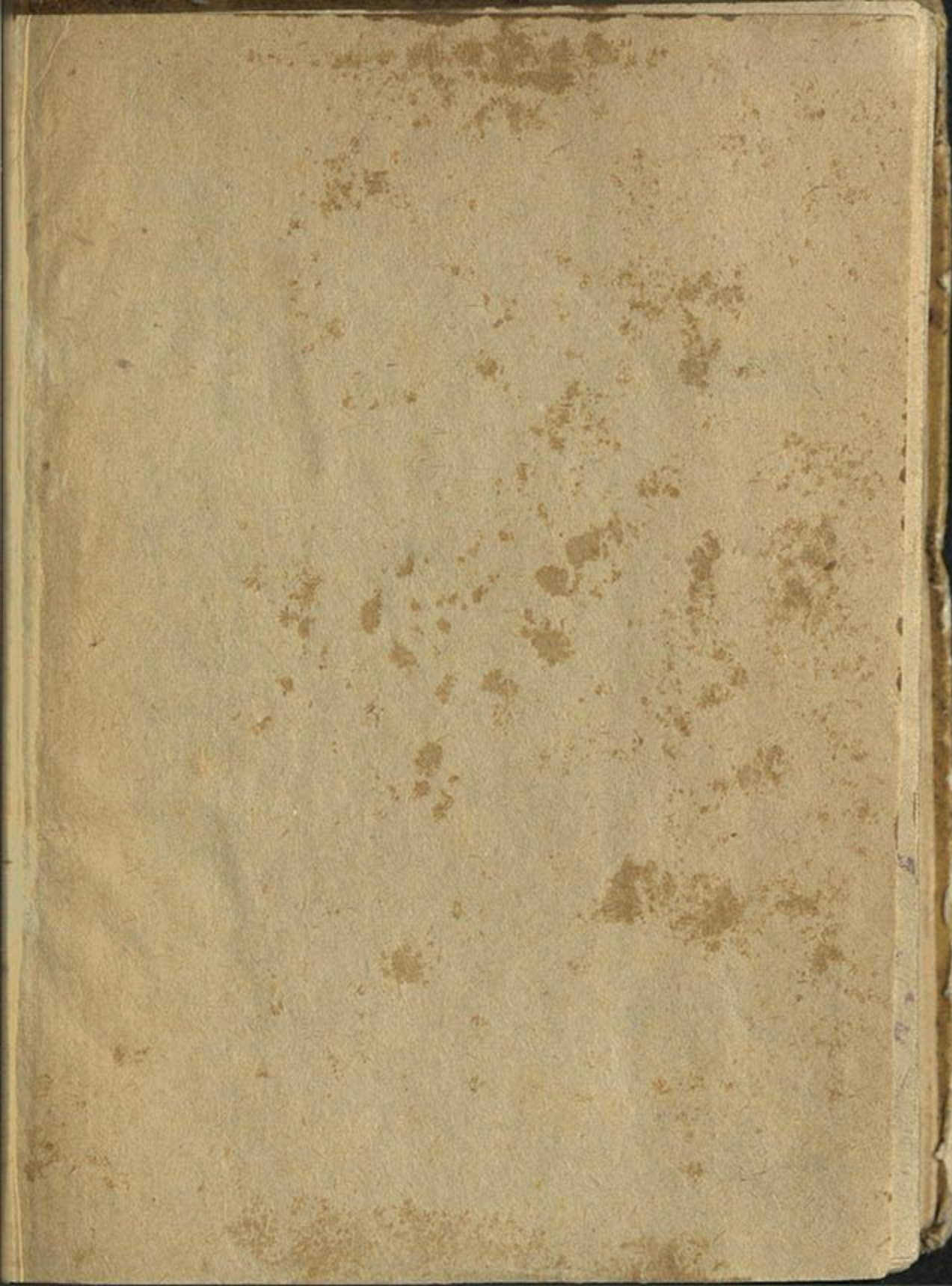
Б-14786
48

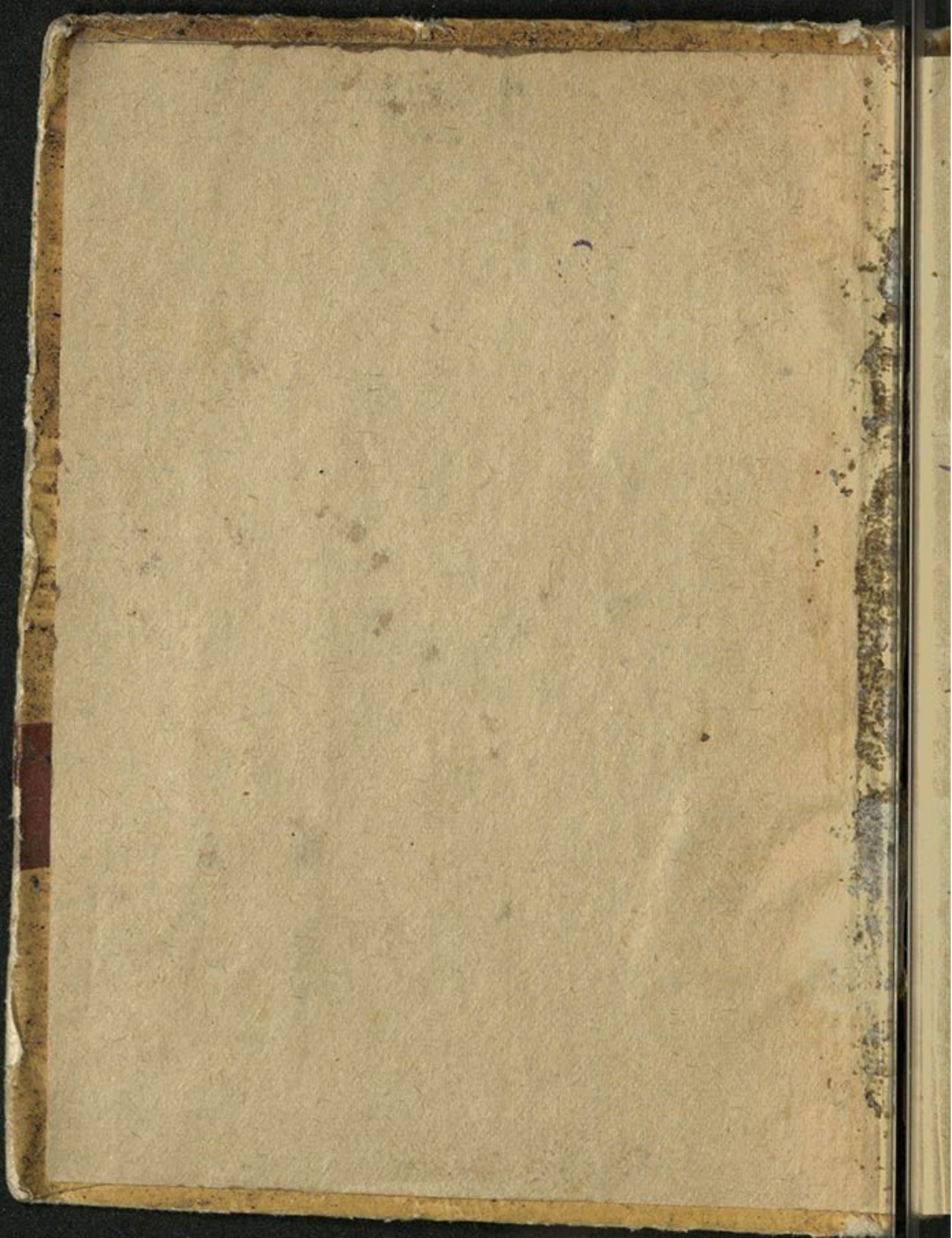

П О Э З И Я

П я т р у с ь
Б р о ў к а

Ба 5952

Б 88

Л О Э З І Я

50979

Дел 1953г

Бк 5952

Бел. адд.
1994 г.

ИВ. 1953 г.

ДЗЯРЖАЎНАЕ
ВЫДАВЕЦТВА
БЕЛАРУСІ

МЕНСК
1932

Л і М

Б 588

БССР
Імені
ЛЕНІНА
Дзяржаўнае
Выдавецтва
Беларусі

Рэдактар П. Галавач

Тэхрэдакцыя і афармленьне Ул. Сокалява

Здана ў друкарню 6-VII—32 г.

Падпісана да друку 30-VII—32 г.

Вокладка Кроля

Зак. 1315. 2.000 (6¹/₄ арк.) Уп. Галоўлітбелу №а 309.

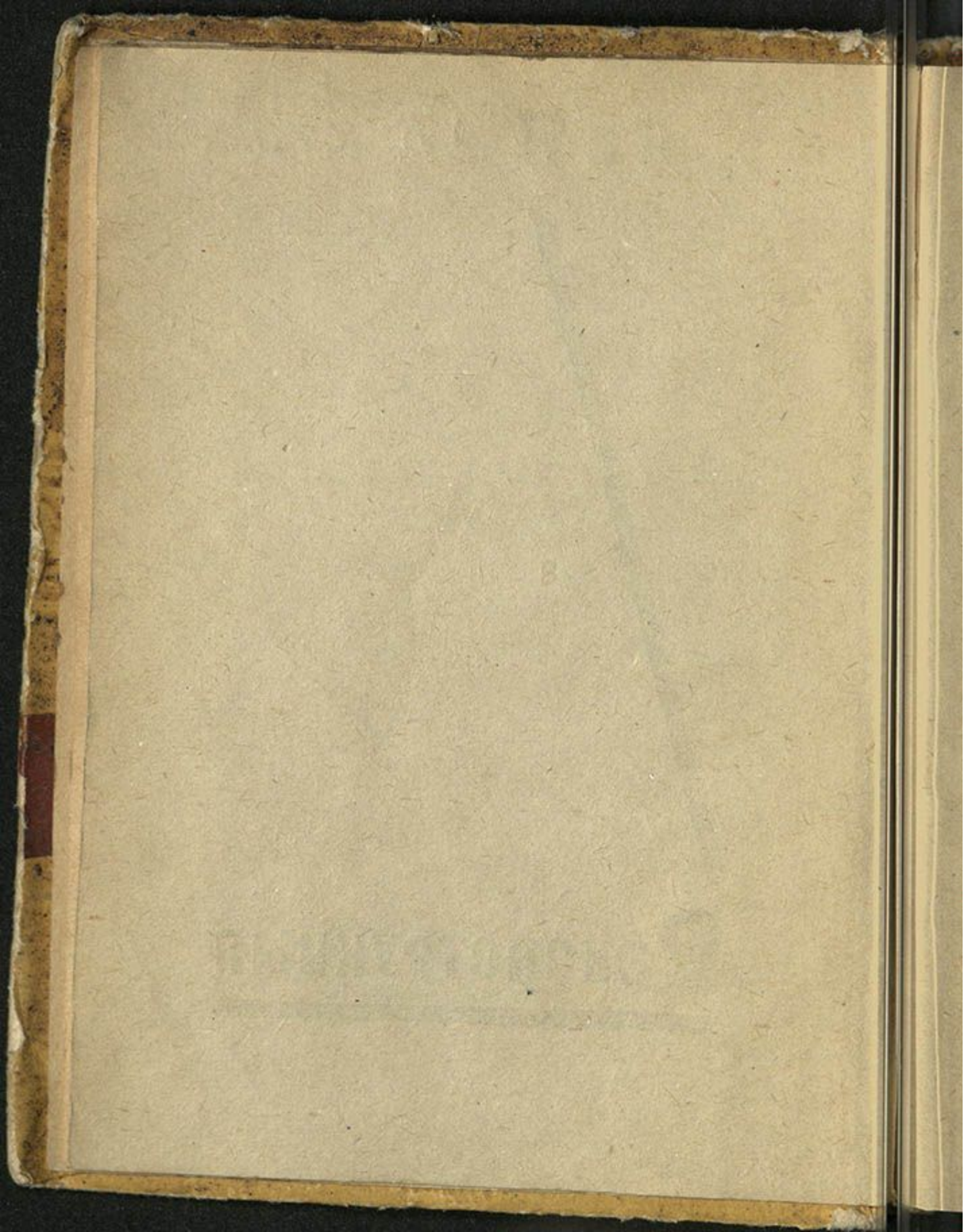
Друкарня імя Сталіна.

25. 0 4. 2009

м а Я

РЭКОНСТРУКЦИЯ

ГАДЫ ЯК ШТОРМ...

КЛІЧА гудок стогалосы...

тысячы ног на панэлі.

Што гэта?

можа здалося?—

вогнішча літараў:

ЛЕНІН...

Палотны па Ленінскай

вецер муштруе,

сэрца забілася ў тысячы зор.

Холад...

мароз...

сьнегавыя завеі,

самае цяжкае:

ЛЕНІН памёр...

Недзе аўто

на завулках галосіць.

На тварах рабочых

трывогу стрэў.

Што гэта?

Можа сягонья здалося—
над сьцягам ЦК
вее чорны крэп.
Усюды... усюды...
смутак і сьлёзы,
стаў мільёнаў надзейны мотор.
Хвіліна... Ня помню,
лютуюць марозы,
а сэрца забілася
ў тысячы зор.
Дзе ты,
хто вёў у Кастрычнік галодных?
Голас аднекуль:

— Яго ўжо няма—
І правады заіграілі жалобны,
поўны глыбокага смутку, марш.
На сьценах афішы:
„Вялікая страта“,
жорсткі ад літараў
чорны агонь...
Лепш разлучыцца
і з бацькам, і з братам,
толькі каб бачыць
жывым АДНАГО.
Ён гэта клікаў—
на барыкады,

гэта ён зваў,
паміраць і гарэць.
Штандар з крыві
падарыў Петраграду,
не перамог толькі
лютую сьмерць.
Строі... за строем
шарэнгі рабочых,
гулка ступаюць на менскі брук.
Нейкая цввёрдасьць
у нашчураных вочах,
сіла, рашучасьць у мускулах рук.
Ідуць і ідуць...
плякаты, плякаты...
Сьцягі жалобныя:—
ЛЕНІН памёр.
Мільёнамі шыв засьлязіліся хаты,
а сэрца калоціцца ў тысячы зор.
І раптам з трыбуны
па натоўпу словы:
Ня стала настаўніка-бальшавіка.
Ціха! Спакойна!
Раўнуйся, колёны!..
Сьмела! Наперад!..
даў Ленін наказ.

Гады, як шторм,
 пранесьліся па моры.
Ўчора тут былі,
 сягоньня ўжо там.
Час да комуны мчыць
 кур'ерска-скорым,
Далёка кінута
 адпраўная вярста.
А на паўстанках дзён,
 на станцыях жывога
Растуць гіганты—
 волаты зямлі.
Імчыць цягнік
 надзейнаю дарогай,
Ў дымлівых фабрыках,
 ў садох мае палі.
Імчыць цягнік,
 хоць тысячы праталін
дарогу рвуць.
 Ня спынімся мы тут.
Бо знае машыніст—
 таварыш Сталін—
пра Ленінскі
 паказаны маршрут.

Хто на дарозе стаў?
Дык ведай—сьцеражыся!..
У качагарцы многа
палкага агню,
бо з нас ніхто
ні плакаў, ні маліўся,
калі цягнік
нястрымана крануў.
Што сьлёзы аднаго,
што роспач і надломы?
У буры песень,
веры і надзей.
Мы вышлі ўсе:
вінтоўкаю і ломам
пабудаваць жыцьцё
і даглядзець.
Учора тут былі,
сягоньня ужо там.
І дні па-новаму
у колеры ўвабраны,
Другія думы
мне куде варштат
ў бяскрайным дыме
нашых вяліканаў.
З граніту нашы дні
штурмуе палка кроў.

Мы стальлю высечам
на камені законы.
Атруту продкаў
арміі званоў
Прапусьцім мы
праз калёныя домны.
Учора тут былі,
сягоньня ужо там.
У бляску зор
гуляе белы сьнежань,
І трактар, быццам
нейкі камандарм,
сбраў палкі сталёвыя
на межы.
А на гумне гаворыць малатарня
за тысячы цапоў,
за рой мазольных рук.
Ой, скора ўжо
пад музыку
комбайнаў
прыдзе вясна на поле
ў Беларусь.
Гудуць бары...
змагаюцца палі...
Ад варштатаў,
ад звонкіх пасаў

Учора
з гораду дымлівага пашлі
пяцьсот рабочых
у жолгасы.
Па багне спадчыны,
пад ветраныя шаты,
прайшлі мы ўсе,
ня зьвесілі галоў.
І комбінат
расьце за комбінатам
у акіяне жыта
і садоў.
Гады, як шторм,
пранесьліся па моры.
Учора тут былі,
сягоньня ужо там.
Час да комуны мчыць
кур'ерска-скорым,
Далёка кінута
адпраўная вярста.

г. Менск, 1930 г.

СЁНЬНЯ СЛОВА БЯРУ

(Пра Ёсебеларускую Выстайку)

ТАВАРЫШЫ!

Сёньня слова бяру,
выказаць шчыра і проста:
— прышла
на вялікі парад Беларусь
з гадамі падполья
і росту.
На сходку сабрацца
— варштат і сноп
Клікалі год сякеры.
Куплены
вельмі высокай цаной.
Кожны наш крок
уперад.
Пераступаю ўрачыста
парог;
— стаяць павільёнаў строі,

І сьцены гараць
у агні перамог

і ў баявым настроі.

Ды хіба мы самі
ніц ляглі?

— Нас маладзіць
ня трэба!

Морам бушуе
ў грудзёх разьліў;

вочы—
як сіняе неба.

І думы пывуць,
бы у моры
чаўны,

Іх сэрцу майму ня зьмерыць;

Ў неразгаданыя
дні і сны

мне адчыняюцца
дзьверы.

Паліцы абдалі
крыкам кніг,

а я прыкаваны
машынай,

— бачу як б'ецца
у творчым агні

сэрца
 маёй краіны.
На месцы ня хочацца
 мне стаяць,
вочы бясконца
 водзяць.
Здаецца ізноўку
 даўжэзны шлях
Гісторыі ўсёй
 праходжу.
А гэта
 адкуль былога твань,
ў сэрцы
 і помста і рогат...
Ах?!
 Гэта
 выплыў агідны твар
Квартальнага гарадавога.
Расчаравана глядзіць
 па слупах,
быццам
 і ён што трызніць;
— выкаціў вочы
 пэўны служак
веры, цара і айчызны.

Такая вітрына
— у сэрца нож,
Досыць пакуты
людзям!

Я пакідаю
гэта вакно
з агідай і помстай
у грудзях.

Наперад!
Наперад, як можна заняць,
наперад!
на поўныя крыльлі...
Скарэй на бар'еры,
дзе грае вясна
савецкае індустрыі.

Наперад,
дзе ярка гараць агні,
На баявыя дарогі!
Дзе кроў не шкадуюць
за сьветлыя дні
найлепшыя людзі
эпохі.

Я роты варштатаў
радком вітаю,
За імі заводы
ў мільёны рук.

Гэта ня выстаўка,
гэта жывая
гэта комуна
— мая Беларусь!
Слава табе
і чыгун, і медзь!
Сэрца
у стройных гамах.
Я навучыўся гутарку мець—
з кожнаю дыяграмай.
Адна мне гаворыць
на поўны рот:
— Слухай!
скажу ахвотна,
Быў у Менскай губэрні
адзін завод,
у БССР-жа
— сотні.
— Глянь-жа на справы
былых вякоў,
старое
горкім стане:
— Штат манаполек,
больш, чым школ,
поўна краіна
п'яніц.

Савецкай краіне
вялікай быць,
магутнаю
і багатай.

— Вышаў на сцэну
савецкі быт,
пераглядзі
экспонаты.

Другая крычыць мне:
— слова прашу!

Вітаньне вялікаму часу.

— Мачыху мы
спалілі саху

агнямі—

сваіх колгасаў.

Я веру,—

комунаю будуць палі.

Праходжу

зноў першыя
дзверы...—

На пляцы ў натоўпе
стаіць Ільліч

з поглядам цвёрдым
уперад.

Менск, жнівень 1930 г.

ЦЭХАВЫЯ БУДНІ

*Ударнікам Добрускай
папяровай фабрыкі „Ге-
рой працы“*

I

СЛОВАМ комуны кліча уперад—
папера.
Б'ем мы ударна бастыліі цемры—
паперай.
Думкі далёка шугаюць наперад—
з паперай.
Лепшы ударнік, чуеш цяпер нам—
папера.
Дамо пяцігодцы колькі ёй трэба—
паперы.

II

Стаім
ля штурвалаў.

Їдзем поўным ходам.
Нам кожны кавалак,
Што золата,
дораг.

Змагацца з запалам
і згінуць—
ня шкода.

Стаім
ля штурвалаў.
Їдзем поўным ходам.
Мы тэмпы
паскорым,
каб стройным
паходам
прайсці
сэмафоры
чацьвертага году.

III

Бачылі, як
рукамі трэцяга,
пульсам
вялікага
нашага пляну

прынялі заводы
машыннымі сэрцамі
электрычныя нэрвы
турбін Асінстану.

Мы важым сябе
вагой рэволюцыі.

Патрэбен—
змагайся усімі рукамі,
Ідзі ў квартал,
на пляц,
на вуліцу!

Бяры ў палон
і жалеза
і камень.

І расьці кварталам
нашым;
І расьці комбінатам
раптам.

Мы льлем бэтон
на многа тон,
каб мог стаяць
комун палац.

Бач:
у мінулым
застаўся Нэп,

яго шкадаваць
ня варта нам.

Глядзі:

бальшавіцкі
колгасны хлеб
ступае
ў свае элеватары.

І запрацавалі жняяркі
шпарка:

Вясна ў сяўбе,
у барацьбе
карчуге нэл
за новы хлеб.

Кожны дзень

і кожны год,
згінаючы
свой стан

рухавы,
крадзецца вораг
за мяжой.

У кішэні

ножык
і дукаты!

А мы
 плячыма,
 што пранесьлі фронт
 ад мора да Варшавы,
рукамі,
 што міністраў кідалі
 за краты,
нагамі, што
 прамерылі баі
 ў абмотках—
я знаю,
 што ніколі
 ня прыстанем—
Мы вынесем,
 як грунт,
 паставім пяцігодку
на пляц комун,
 бяз меж
 і акіянаў.
І сілай руд
 Магнэсабуд
 свой кінуў марш
 у Гомсельмаш
 на поўны ход
 на штурм балот.

IV

І ў гэтыя дні,
калі творчымі жыламі
зввязаны
нашы
ўдарныя звеньні,
вораг
з усмешкаю кракадылавай
сьціскае штылет
у глыбокай кішэні.
Устаньце-ж,
вялікіх гадзін
камісары!
І так, як тады,
— бяз жалю,
да сьмерці!
Патройце ўдары!
Патройце ўдары!
Па гадах,
што жаляць
у самае сэрца.

V

Вярста

за вярстой
мы рвемся
наперад,
Мы б'емся
за торф,
за руду,
за паперу.

Паўстанкі мінаем.

Хай сьцюжа
і сьпека,

хто рэйкі
ламае,—
кладзецца
на рэйкі.

Навошта
паходні?

Нам—
сьветлыя ночы!
Дарогу дай,
шкоднік!
Ударным
рабочым!

І моцныя
гартам
такога
мы стрэнем,
патроіў
пагарду
на іх галерэю.

VI

ПРАГУЛЬШЧЫК

Яму напляваць
на вытворчыя пляны.
Кінуў варштат,
што на фронце
вінтоўку.

І ходзіць вясёлы,
як сьцелька, п'яны..
Ноч прамільгнула
ўся паўлітроўкай.
Кліча гудок.

Прагульшчык
ня ўстане.

Скаваны ён
чадам атруты
ў пасьцелі.

А там—
дзе баі,
невялічкая рана
свiдруе —
завода
магутнае цела.

Прагулы—
гадзінамі,
не перамерыць,
патрэбы—
хвілінай растуць
наўкола.

Тысячы мэтраў,
што хлеба-паперы
ня стала ў краіне,
ня стала ў школах.
Дні прабягаюць
разгорнутым строем,
а вораг ля ног
прытаіўся вужакай.

Прагульшчык
кідае
магутную зброю
ў час небяспечны,
у часе атакі.

Месца пустога
мы не пакінем.
Шумеце каландры!
ўзьвівайцеся пасы
Ганьба
такому
вырадку-сыну
нашай
вялікай
рабочае клясы.

VII

Р В А Ч

Свой ціхі ён
і рвацкі такт
парывамі
ня зьменіць.
Захована
яго душа
глыбока
ў кішэні.
Ён разважае
дзень і ноч

ірвацкай галавою,
што фабрыка
яму—адно,
а сам—
зусім
другое.
Калі ўдарнай
у барацьбе
і быццам,
што жывая,
машына
просіцца
на бег,
і рвач яе
трымае.
Пра дабрабыт
уласны сьніць,
а там—
хоць гасьні
сонца!
Слаборніцта
перацаніў
скупапіва
на чырвонцы.
Гатовы
плакаць і маліць,

хвілінай кожнай

хныча:

— расцэнку

ў трое павяліч—

і выпуск

павялічу.

Ня бачыць,

як гады бягуць

на шлях комуны

шпарка.

Ён прадае

за ўласны густ

ідэю па кавалку,

VIII

Н Я Д Б А Й Ц А

Гразь цісьне,

гразь душыць

машыннае сэрца,

і говар мотораў

канае ў глуме.

І быццам у моры,

абсыпаны сьмецьцем,

нядбайца стаіць,

пазяхае ад суму.

Далёка шнайдэзы,
Кіруйся ломам!
(нічога сабе ў нядбайцы замена).
Даволі
разваг,
савецкі Абломаў:
— абы дацягнула
калекай да зьмены.
Выгнаць дашчэнт
дзікія зьдзекі.
Нам трэба
як можна
цяпер у барацьбе:
машыну
любіць
як чалавека,
як сябе.
Той пільнасьці сьцяг
высока ўзьніме,
хто звычкі старыя
дашчэнт спаліў,
каб сэрца машыны
ішло, як гадзіннік,
каб люстрам
накаты цьвілі.

П'яцігодка—
 ў чатыры,

пяцігодка—
 ў тры!—

лёзунгам
 будзе нашым.

Кінулі сілы
 ўсе на прарыў

заводаў
 ударныя маршы.

ІХ

У Д А Р Н А Е

Наш поступ наперад—

удар
 і парадак,

мускулы клічуць

моваю протай:

рвацтва і глуму

разьбіць барыкады,

з машынай

узяўшы сяброўства.

У творчым запале

час ідзе,

нават хвілін

ня зьлічыш.

Праносіцца бурай

і ноч

і дзень

творчая пераклічка.

З поля комбайны

завуць варштат,

клічуць моторы

пас.

На плечы паклаўшы

сотні шахт

заве наўздагон

Донбас.

Машыны пускаем

на ўвесь разьбег,

Нікне, як дым,

вярста:

потам заліты

ударны цэх

пачаў бальшавіцкі

старт.

За кожным завулкам

вораг прыціх,

трымаючы нож

рукой.

Першым, здаровым
у бой прысьці—
чуеш у нас
закон.
Выбіць прагулы,
выбіць прастой,
зьмесьці іх ўсе
сьляды,
Даць пяцігодцы
мільёны тон
нафты,
паперы,
руды.
Ударнікамі
сталі мы—
разьбіць нядбайства
быт,
каб дні нашы
дынамілі
агнямі барацьбы.
Каб тэмпамі
мы новымі
ішлі наперакор,
пагодзім мы
размовамі

і сэрца
і матор.
Заняць,
каб так
змагацца нам
і смела ў даль
ісьці,
аванпосты
на фабрыцы,
аванпосты
ў жыцьці.

Х

На штурм
каландры,
ролы,
пасі

На штурм
ідзі рука—
разьбіць
пікеты шкоднікаў
гарматамі брыгад.

Нядбайцаў
вышлі у паход
мы якасьцю
пабіць,
каб як радком
калоў яго
наш бальшавіцкі
штых.

Да перамогі
блізка нам!
У атаку
скора час,
каб вышла
комуністкаю
папера
у колгас.
Каб шкоднікі
заскрыгалі,
што ім канец
прышоў,
каб друкаваўся
прыгавар
на нашых
аркушох.

Каб так гарэў,
як порах,
запал
ударных рот,
пускай моторы скорым—
„Комуна ля варот“.

Добруш,
лістапад 1930 г.

АТАКА

КРАЇНА не багата:
— прагульшчыкаў трымаць.
Што кінулі варштаты
— сіротамі стаяць.

Завод ізноў трывожна
Над горадам загуў...
Таварышы, ня позна!
— атакай на прагул!

Мы тэмпамі высокімі
Штурмуем дні свае.
Яшчэ гудок далёка,
А цэх ўжо анямеў: —

Завод ізноў трывожны:
— Яшчэ далёка 100.
Таварышы, ня позна!
Атакай на прастой!

Мацней гартуйце зьвеньні
ударніцкіх брыгад.
З рукамі ў кішэні
комуну не спаткаць.

Завод ізноў трывожны:—
давайце больш падмог!
Таварышы, ня позна,
Агонь па лятунох!

г. Менск,
1930 г.

ШУМІ, ВАГРАНКАІ

ШУМІ, вагранка
нашая,
ліцейнымі ты
маршамі.

Хай кокс гарыць,
Чыгун пыве,
Сьмялей парыў!
удар, сьмялей!
Усю сілу на завод кінь
за нашу пяцігодку.

Хай кокс гарыць,
чыгун пыве,
Сьмялей парыў!
удар сьмялей!
Ты стала сённяя волатам —
машына — наша золата.

Хай кокс гарыць,
Чыгун пыве,
сьмялей парыў
удар, сьмялей.

Будзь бальшавіцкім сынам
ты кожную хвіліну.

Хай кокс гарыць,
чыгун плыве,
сьмялей парыў!
удар сьмялей!

НОЧ НА ФАБРЫЧНЫМ ПАСЁЛКУ

Поўнымі грудзьмі
чорных хмар
ноч лістападу лягла
на пасёлак.

Вуліца
Цёмна,
А я ўсё іду —
такі малады
і такі вясёлы.

Быццам зусім клапаціцца нечым.
Сум свой лірычны
далёка закінуў:
ётому нясуць
мае моцныя плечы
дзённае шчырасьці
да машыны.

Здаецца іду
і хапаю рукамі
пульс варштакоў,
каб надзейна праслухаць,

над фабрычнай брамай,
кружыцца звоннае лісьце,
як жоўтыя мухі.

Чую:

як цэх стогалосы
б'ецца за пляны
на ўсю сваю постаць.
Гэта ударная восень
сыпле чырвонцы
для нашага росту.

Вецер праз вуліцу
ціха праскочыў,
арфу слупоў
тэлеграфных устрывожыў.

Знаю адно:
калі толькі захочам,
дагонім яго
і ў полі стрыножым.

Дагонім на вуліцы,
зловім на пляцы,
дагонім у далёкіх
палескіх нетрах —

Няма чаго так
валацугай бадзяцца!
дынамы чакаюць
магутнага ветру.

Месяц усплыў
і сівымі рукамі
чорныя тучы
раскінуў
навокала.
І быццам хто ўзяў
залатымі цвікамі
Густа ўсыпаў
неба—глыбокае.
І месяц пачуцьці мае
скружыў...
іх ня ўзважыць
ніякаю мераю.
Кожнаму моцнаму
хочацца жыць,
палка кахаць
і ў далёкае верыць.

Добруш.

КАВАЛІ

МНЕ сонца сёння—домна,
а цэх—мая радзіма.
Бі, молат, многатонны,
Бі, молат, без спачыну.

Кавадла, будзь гартованым,
Круціся сталь, вужакаю!
Да выхаду гатовы мы:
з касілкамі, жняяркамі.

Мы цвёрдымі колёнамі—
рабіць прышлі ня жартамі.
Хай дым і гар заслонаю...
Працуйце вентылятары!

Кавадла, будзь гартованым,
Круціся, сталь, вужакаю!
Да выхаду гатовы мы:
з касілкамі, жняяркамі.

Жале́за хай іскрыцца,
хай вусны паліць жарам,
Я тэ́мпы павялічу
на тысячу ўдараў.

Кавадла, будзь гартованым,
Круці́ся, сталь, ву́жакаю!
Да вы́хаду га́товы мы:
з касі́лкамі, жня́яркамі.

Сюды мы прышлі ў по́це
і кожны пра́цы рад.
Зрабі́ць у нас кло́паты—
уда́рніцкім ва́рштат.

Кавадла, будзь гартованым,
круці́ся, сталь, ву́жакаю!
Да вы́хаду га́товы мы:
з касі́лкамі, жня́яркамі.

Нам дзень ва́жней за век,
Калі бра́куе ча́су.
Штурму́йце, ва́ганэ́ткі,
Вы будучы́ню на́шу!

Кавадла, будзь гартованым,
круці́ся, сталь, ву́жакаю!
Да вы́хаду га́товы мы:
з касі́лкамі, жня́яркамі.

Мы дзень у дыме чорным
бярэм свае загары.
Запішам свае горны
у сьпісы комунараў.

Кавадла, будзь гартованым,
круціся, сталь, вужакаю!
Да выхаду гатовы мы:
з касілкамі, жняяркамі.

УСТУП ДА ПАКАЗУ ГЭРОЯ

ПРАЗ будзённую яву
палёў,
пыл асфальтаў
і праз граніт —
Зноў устала
шарэнга слоў,
каб рэспублікі
славіць дні.
Каб бязладзьдзе
дашчэнтну вылаяць
і наступнаму даць паказ:
як расла
і мацнела сіла
чалавека-бальшавіка.
Як прышоў ён,
чалавек
(да пары свой адклаўшы кольт)
І: —
забіліся нэрвы рэк;

І: —

забегалі пальцы вольт;

І: —

загрукаў мотор

у палёх,

абуджаючы

новы дзень —

Гэта ён —

балаты перамог,

Гэта ён —

бальшавік

ідзе!

Так ладуюцца

разам словы,

Каб узьняцца

ў лёт высокі —

І пачатак

маёй прамовы

пра цябе

таварыш Сокал.

Каб у нашым

сьвятле найноўшым

нам убачыць

сакрэт хады; —

як сівізну гадоў

прайшоўшы,

ты на працы
гарыш маладым.

Пачынаю я свой
паказ
ад эпохі вайны
і зброі,
калі здалі
мы першы заказ
на армейскі шалом
для боек.

.
Поўзла вуліцай
дохлая конка
(ня было 'нат чаго абганяць!)
А плякаты крычэлі
звонка:

„Пролетары
на каня!“
Менск дрыжэў
ад марозаў і злоеьці
і штандараў
гарэла кроў —
наляталі
няпрошана ў госьці
пан і белы арол.

Мы-ж выходзілі
пешымі й коннымі
сваю сілу
ў бойках сваталі —
А на пляцы
ад раньня да цёмнага
расьпіналіся слоўмі
оратары: —

Газ
на
газ!
І вока
за вока!
Гэй, таварышы
ўсе на фронт!
... І прышоў
сотай шабляй
Сокал
камісарам
у наш эскадрон.

.
Мы плацілі за зьдзекі
і мы секлі ворага
ад Вілейкі да Вільні,
па ўсім Забугоў'і,

хопъ карміліся воблай,
перасмаленай порахам,
сваю помсту сьцішалі
мы варожаю кроўю.

Як у ліпені мухі,
так насіліся кулі,
ды гручэлі гарматы
дынамітам сажонным —
А мы шаблямі ім
прыпісалі пілюлю,
што іх кідала ў жар
толькі слова Будзённы.

Хай было:
на гарбату —
выпадала раса
і кармілі бары нас —
яловаю кашай;

таварыш Сокал
і мы паказалі
шабляй
граніцы
рэспублікі нашай.

На пяцёх
мы ламалі
акрайчык хлеба,

а ты помніш
якога давалі дыхту: —
І выростала наша
савецкае неба,
праз Чэ-КА разганяючы
хмары бандытаў.
Так куплялі мы права
на сусьветны Кастрычнік,
балатамі ішлі
ды сьмяротнымі тундрамі;
каб на варту прышоў
вартавы-пагранічнік
і ключы ад граніц
забраў Фэліке Эдмундавіч.
І цяпер:
яшчэ вуліцы
моўчкі сьпяць,
ходзіць вецер
завулкам адзін —
Ты-ж устаў
і сядзіш у пяць,
калі трэба
у сем гадзін;
каб была паслухмянай
сталё,

у разцы разумела

толк —

ты ладуеш

сваю дэталь

пры газьніцы

напяўшы зрок.

І з табой перамога

ўрэшце,

хоць аднолькавай

сілы ток: —

у цябе пасья зьмены

200,

у Дзянісава

толькі 100.

А Дзянісаў

дык кожны дзень

напірае на ўсіх

атакай: —

павялічце

расцэнкі мне,

Забярэце

пілу-ламаку.

Ды на сходах

раз у раз

узьнімае

паклёпаў дую: —

„З гэткай тэхнікай
як у нас
дамавіну, адно,
збудуеш“.

Спрыцен ён
да гаворкі такой
сыпке слоўмі
нібыццам градам: —
а варштат
як сухотны конь
ледзь рыпіць,
стаючы без дагляду.

Ты-ж гарыш
у другіх клопотах,
Скончыш працу
і перш каго —
выціраючы
твар ад поту,
абціраеш
суставы яго.

Вось чаму
ад усёй брыгады
перавыканаў
ты сваё —
і ў варштаце
ня маеш здрады —

як у шаблі
калісь у баёх.

Ты вышла рэспубліка
цвёрдым крокам,
ты клічаш рэспубліка
новай атакай...

І я з табой згодзен
таварыш Сокал: —
Дзянісавым літасьці аніякай!
Ты добра
сказаў на сходзе
ў ячэйцы: —

„Дзянісава трэба
і добра расьпетрыць,
падобен ён вельмі
такому армейцу,
што кулі пушчае
ў паветра“.

Болей увагі
і болей трываласьці,
рэспубліку трэба
умець шанаваць;
у нашыя дні
надзвычайнай дбайнасьці—

спрыт ёй
увесь аддаваць.
Я знаю ты прыдзеш
хвілінай усялякай
пытаць у сябе
і ў другіх парады,
ламаць галаву
як палепшыць якасьць
продукцыі вашай
ударнай брыгады.
Каб заўтра патроіць
сваю работу,
бо вышла рэспубліка
цвёрдым крокам...
Я шчыра вітаю
твае клопаты,
Я згодзен з табою
таварыш Сокал.

Тальяна, 1931 г.

НА ПАГРУЗАЧНАЙ

СОНЦА жоўты камок
піў балотную вільгаць
і выростала пара
ад тлустай зямлі...
Сабіраліся хмары
як паводкаю крыгі
вечаровае поле
дажджамі заліць.
Мы-ж насілі кашы
пакаванья торфам
з-пад нажоў фрезэроўкі
на каменны перон,
насыпалі вагонкі
аж па самы коптар
і пускалі па тросу
на яду бункяром.
А за гоні ад нас
праз кусты і лагчыны,
дзе вусы распусьцілі —
крывая антэна —

забаўляла гармонікам
свой адпачынак
каля новых баракаў апошняя зьмена.
І да нас далятала
з-за далёкае вербы
Ў пераборах баяна
гаворка на яць: —
— Сэрбі...
сэрбі...
сэрбі —
яна...

Сэрбі...
яначка
м'ая...
І здавалася нам
мы цягалі кашамі
скібы сонца
і торфу,
бо было гарачэй...
Мы дарылі жыцццю
маладосьці экзамен,
каб пылала яно
як мага ярчэй.
Таму сьведкаю трос,
па якім нясупынна

быццам чорныя гусі
праплывалі ракой—
беглі з торфам вагонкі
і круцілі машыны,
(перайшоўшы агні)—
электрычнай рукой.
З нас лілася вада,
што завецца потам
ды сьвяцілася соль
на плячох у нас.
А над лесам гудзелі,
раўлі гримоты,
раскідаючы ў полі
шалёны бляск.
Вось тады падышла
комсамолка Ганна
і сказала:
Андрэй! ну, давай руку,
навальніца пужае
нас вельмі рана —
Нам з табою работы
цэлы кут!
І гудзелі вятры,
узнімалі віхор,
ды пляваліся кроплямі
дробнага граду—

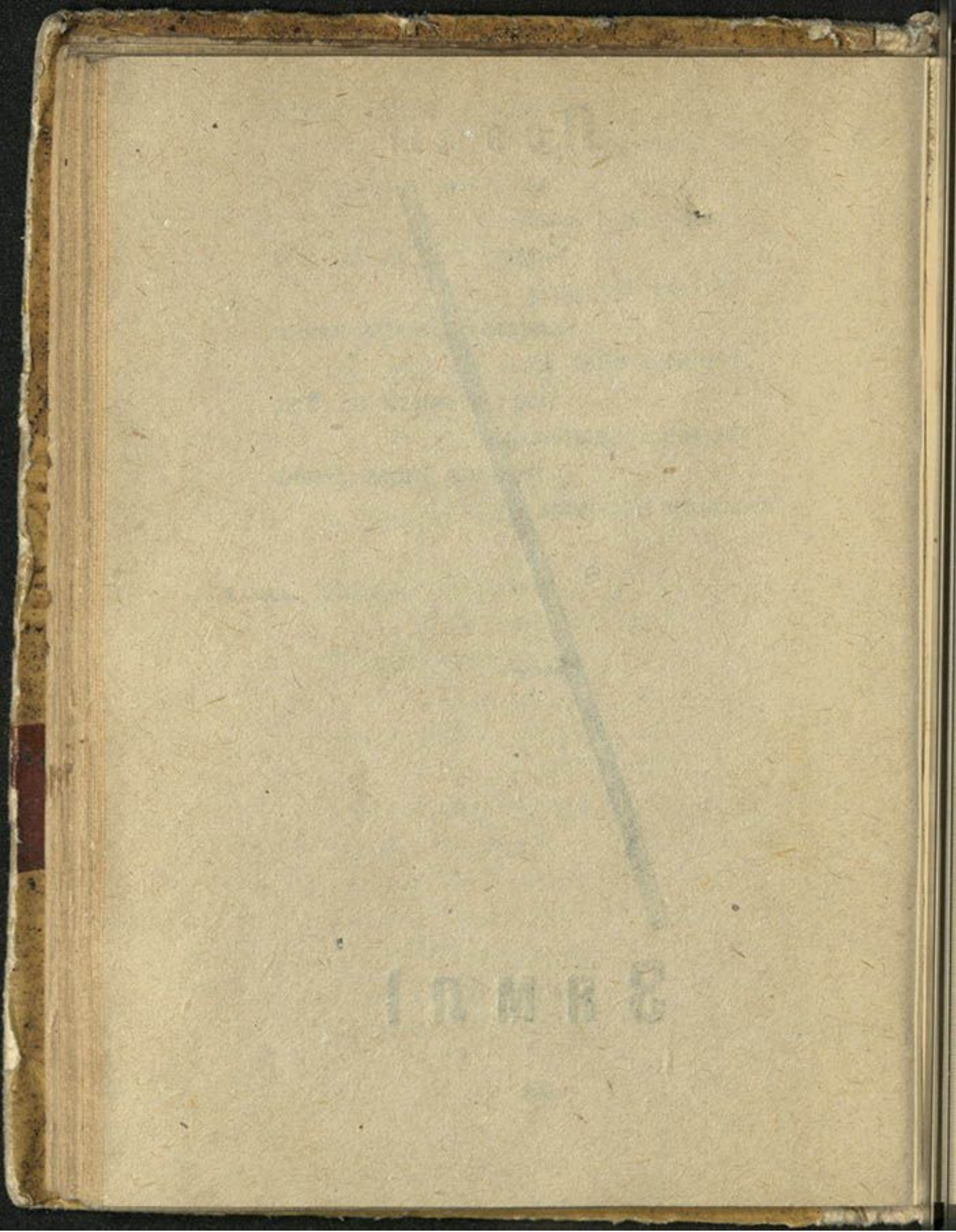
Мы-ж насілі ў кашох
фрэзэрованы торф
і ўдарна спрачаліся
нашы брыгады.
Мы ня ведалі працы
ўпартай такой,
нават кожны кашулю
ад сябе адкінуў,
каб як чорныя гусі,
праплывалі ракой,
беглі нашы вагонкі
да матораў машыны.

Талька, 1931 г.

Поэмы

Землі

З Я М Л Я

УЗЬЇМАЛАСЯ зямля,

гаварыла живою

на калянях стаяла,

прасіла нас: —

укладзеце мне грудзі

цёплым гноем,

каб жур у грудзёх маіх

не пагас.

А мы рэзалі яе —

на шматкі,

на кавалкі,

ды барлялі смыкамі

яе чорствы стан —

Падрасталі

Сымоны, Рыгоры ды Янкі

і расьлі

шнуры доўгія

як вярста.

Калі-ж грукаўся сьнежань
касцяною нагою,
пошчак ветру
ў сьвірні
на цымбальях іграў—
Мы-ж пяклі праснакі
напалам з лебядою
і чакалі вясны.
каб адтала кара.
А з мякіны акраец
быў калючы і спорны,
Яго толькі
каменным нутром і глыдаць.
І выходзіў з нас кожны
як зямля тая, чорным
ці хваробу,
ці сьмерць
у Маі спатыкаць.
Гэта толькі кавалак
нашай доўгай дарогі,
ды галоднай тугі
за парожнім сталом,
калі вецер біў шыбы
ўзьнімаючы скогат
і прыходзіла сьмерць
біць халодным чалом.

За плячыма гадоў —
тая чорная ноч,
што стаяла ў дзень
на бядняцкім двары,
і пакінуў сьлімень
свой наседжаны корч,
рукі гневу
крутнулі яго
дагары.

Мы спалілі яго
злосьцю палкіх вачэй
разам з тронам цара
і пагонамі прывстава,
каб пылала ў дзень
наша сонца ярчэй,
каб хапала нам
хлеба чыстага,

Мы-ж цябе,
зразумелі, зямля!
Кормім гноем цябе,
кормім каліем —
Каб ты кожнае лета
цяжарнай была
не адным,
а трыма ўраджаямі.

Мы скавалі плугі
надзвычайнай хады
сваю сілу з табою
сасваталі —
Каб у нашы гады
ты цвіла
маладухай багатаю.
Мы-ж цябе
даглядаем
на новы лад,
што цябе
не спазнаць
аж нават —
Каб падносіла нам
ты ўсягды
да стала пірагі
ды найлепшыя стравы.
Мы ўпэўнены ў гэтым.
І мы шчыра віталі
перамогу ў Кастрычнік
над атрухаю чорнай —
Хіба сілу малую
ў цябе мы ўклалі
і сваю
і братоў,
што растуць каля горнаў.

І мы хутка ўзрасьцем.
Падышла наша рата
найбагатшага ладу
і нязьезджаных трактаў,
бо для ворага зброя:
на гармату—
гармата;
для цябе-ж,
для сяброўкі
наш пуцілаўскі трактар.
На вялікіх палёх
ды за працаю
рупнай
нашы рукі
ніколі
ня будуць дрыжэць.
Гэта сіла і розум,
што мы склалі да купы
нарадзілі жыцьцё
ад усіх прыгажэй.

Менск, 1931 г.

ВЕЧАР

ПАКУЛЬ пакаваў я
рыфмы да рэчы,
каб добрага зьместу
і добрай шліфоўкі...
Аднекуль паціху
падкраўся вечар,
ці то ад Пярэспы,
ці то
з Камароўкі.
І думы зыначыў...
І крыкнуў:
Чакай!..
Ты вершы дапішаш
Ў пакоі
і потым...
... І сінімі бырзгамі
сыпнуў трамвай,
што вёў да вагзалу
людзей і клопаты.

Прайшлі маладыя...

Любы да любага!

Манэўраным строем

і песню пачалі...

І вуліцы вышлі

ў кашулях каўбояў

паслухаць

як моцна

жыцьцё засьпявала;

Як рэха,

што пыл

узьнімае граніты

і кружыць кварталамі

бесьперабойна:—

— Таварыш!

краіну сваю

барані ты,

Таварыш!

рыхтуюцца

новыя войны!

Я бразгнуў па доле

рыфмованым глянцам,

Я ў іх адшукаў

свой аблік

аўтагенны —

Сягонья мае дружбакі —
навабранцы
І сам я валодаю
стрэльбай ня дрэнна!
А трэба —
мы сядзем
у тачанкі,
на коні,
Мы знаем,
чакае нас
першая рата!
І можа таму
гэтак прагна
сягонья
Мы вучым —
гранаты,
Каб біць —
па гранатах.
Газэтчык
Пра Польшчу крычыць,
пра Кітай,
што нашага брата
кідаюць пад кручу...
Паслухай, газэтчык!
я сам прачытаў

і мне ўжо самому
да сьмерці балюча.
А вечар грыміць...
а вечар ня змоўк...
І мчыць мне
па розных клявішах —
пра стогны і енкі
маіх дружбакоў,
Заходніх братоў
і таварышоў:
„І праўды той —
нідзе!
Жандар, дык ён
і гож!
І дзень у нас
ня дзень,
і дождж у нас
ня дождж.
І праўды той —
няма,
пад званы
ланцугоў
і дзень у нас —
турма
і дождж нібыццам —
кроў...“

Мне-ж крыўдна,
што цяжка
рукою пасобіць
хапіць за гарляк
азьвярэлага ката,
каб кінуць
і тлустасьць яго
і вантробы
у тыя, што ён зладаваў,
казэматы.
А вечар агні электрычныя
стругаў
і кідаў што зор
залатыя прыгоршчы...
... Прамчаўся рамізьнік
з даўжэзнаю пугай
і зьнік у завулку
і змоўк яго
пошчак...
А з рогу,
аднекуль з каменных
узгоркаў:—
Слухайце!..
Слухайце!..
Слухай!...

апошнія весткі
колгаснай прыборкі
радыё гойкнула
у самае вуха.
— Хораша з сенам!
А з лёнам —
вузка!

Плянў няма
Падыход стыхійны!
... Гэта зусім ўжо
інакшая музыка,
чымся „Танго“,
што ад праскіх
радыйніц.

Так.
Посьпех прыборкі
мацней за віно,
Мацней за „Танго“,
што буяніць і пеніць...
... Вечар згасаў.
Надыходзіла ноч
прыходам да фабрык
трэцяе зьмены.

Менск.

ІДЗЕ ВЯСНА

У СКРУТКУ гадоў —
і пажары, і буры,
Як мора глыбокае —
песьні і штурмы.
Ад сьнегу тайгі,
і да поўдню, да скалаў
грымела
навала,
навала,
навала.
Ў лясох непраходных
і сьпечаных стэпах
здавалася сонца
заслонена крэпам.
На поўдзень,
на захад
атрады скакалі...
Шукалі ратунку,
шукалі,
шукалі.

І ў тлуме змаганья,
у апошнія коны
Вясна прыляцела
будзёнаўскай коннай.

І сінь ела вочы,
хоць неба ты выкінь!
Праменьні скакалі
на шаблі,
на пікі.

За лес, за адхоны,
за ноч,
за парог,
мы сонца вазілі
з сабой у кабурах.

І ў бурах атакі,
пад кулямі-градам,
на шлеме гарэлі
і зорка і радасьць.

Атраў за атрадам,
за строямі строі

Крычэлі фанфары:

Да зброі!..

Да зброі!..

і нікнулі сёлы
нібы пілігрымы,

несьліся мы ветрам
на поўдзень,
да Крыму.

Нясьліся на захад,
на поўнач,
на ўсход!..

.
дваццаты ў гісторыі
памятны год.

Дзе скалы ля мора,
дзе лісьця чынары
купалася сонца
ў крываваых пажарах.

І звалі фанфары:
сьмялей
і сьмялей.

Вясна санітаркай
скакала ў сядле.

ЗА годам
— год

За годам
— год.

Старому ўжо труна.

Їдзі ў апошні пераход,
Завецкая вясна.

Прыдзі вясна,
 прыдзі пасоб,
пакуль не раскахаў!..
— дзікунцам казачных часоў
здаецца нам саха.

Пайшоў бабыль,
 кудлаты дзед,
пакункі дум панёс.
Тапіць саху стары вядзе
І разам торбу сьлэз.

Я знаю, скора праімчыць
 паводкаю рака.
Прымай, савецкая вясна,
загады ад ЦК.

Ты ўзгадуй
 для нас палі
на добры ўмалот.
Ня маеш права
 сонца ліць
на зёлкі і асот.

Табе загад —
каб сьвет пагас,
дзе вораг мосьціць гаць.
Сама
ты ведаеш, што час
каб клясаваю стаць.

Устань,
ды золакам касі,
ды высушы аблонь!
Ты красак
потым нам дасі.

Дай:
хлеба
і сьвятло!..

Такі сягонья
наш закон,
старому ўжо—труна.
Страгайце-ж
маршамі гудкоў,—
ідзе:

ВЯСНА!

Сакавік, 1930 г.

ЗАГАДАЕМ ВЯСЬНЕ...

ЧУЕЦЕ,

кročыць дарогай
яна

і капляжы
задымілі бясконца...

Выходзіць на сцэну
наша вясна

з поўнымі жменямі
цёплага сонца.

І кажа
набраклай зямлі:
прымай!..

гадуй,
даглядай
ты свой ураджай,

каб вырасла зерне
ў добры пуд!

мы загадаем
у першы салют: —

пайсьці трактаром
калаціць зямлю;
І мы загадаем
у другі салют: —
святарням сваім сямініць зямлю,
І мы загадаем
у трэці салют: —
усім даглядаць
і любіць зямлю!
І нашае слова
да ўсіх цяпер: —
усе трактары
перагледзь,
правер!
каб на палі
выяжджаў колгас
суладна і дружна
і ў пэўны час,
І мы патрабуем
у гэты год —
Загадзя скончыць
увесь рамонт,
каня шанаваць
і так любіць,
каб сілу яго
скарыстаць зямлі,

Выходзіць на сцэну
наша вясна
з поўнымі жменьмі
цёплага сонца.

Менск, 1932 г.

ПАЛІ ЗАВУЦЬ

Г А ДЫ ізноў завуць гарэць...
Ты помніш: ў полымі аблог
Каля варот хадзіла сьмерць
На высачэзных кастылёх.

Тады нямеў фабрычны двор
І вецер кідаўся на тракт...
Мю прамянялі на сядло
І свой рубільнік, і варштат.

На скрыжаваньнях барыкад
Наш твар ад пораху сінеў.
Мая прабітая рука,
Як сымбаль бойкі ў мяне.

Ты помніш говары страмён?
Праз горы, рэкі і равы
Мы сьмерць вазілі і праклён
У нашых шаблях баявых.

І мы свой скончылі паход,
Адгаварыў апошні штурм...

.
Тады прынеслі на завод
Мы свае рукі і душу.

А я цяпер інакшым спэцам
Спаткаў нахмураны вакзал.
Мне даў райком другое сэрца,
Другія думы і запал.

А на дварэ вясны запеў
Зіму дашчэнту пакрышыў...
Я праз вакно майго купэ
Гарэў ля топак і машын.

На пожны селі журавы,
Вагон дарожны мёў пясок...
І я з пасёлкам веснавым
Прачнуўся на гудок.

Мне зноў жадалася ў цэх,
Узьняць знаёмы ватэрпас,
Аднак ляжала у руцэ
— Пуцёўка ў колгас.

А з ёю столькі дум ішло,
Ну проста, вырашыць ня мог,
І тут радзіму я знайшоў
У параскіданых палёх.

Цягнік імчаўся па начох...
Мне трэба станцыя адна!
Я прабаваў сваім плячом
Вагоны падагнаць.

І мне, здавалася, крычаў
Вясновы наш колгас:
— Адсюль вагоны паімчаць
На поўнач, на Донбас!

І не радкамі, баразной
Напісаны іх плян.
Дык гэта, вось, паўстанак мой,
Савецкая зямля!

Ды звалі ўперад купы хат
За прадзівам галін,
І я пакляўся пакахаць
Як свой завод—палі.

Менск, 1930 г.

НА НОВЫЯ МЫ СТАЛІ РУБЯЖЫ

ВЕЧАРЫ рубінныя
— аўсяная замець...
Сустракай, радзімая,
мёдам, пірагамі.

Белаю сарочкаю
надары ты сына,
бо пайшла упрочкі
мачыха-мякіна.

І каўнер узорами
расфарбуй-жа наскімі.
Ды ня так, як учора мне,
васількамі краскамі.

Ты яе, кужальную,
вышпігуй калосьсямі,
што бадзяньне беднае
выжыць давялося нам.

І на тым патрачаным
сённяя не маліся...
— Пахваліся працаю,
цяжкай пахваліся.

О, сын,
мой сын, далёкі і каханы!
Ці плакаць мне,
ці плакаць і тужыць?!
Залечаны пакінутыя раны,
— на новыя мы сталі рубяжы.

Другое тут,
Інакшае зусім,
і дні ясьнейшыя на зараве пылаюць...
Старая кажа мне,
а валасы, як дым,
І на вачох усьмешка дагарае.

Дрыжэў наш сход,
як тэй асіны ліст:
шапталі там, сьмяяліся і кпілі...
А толькі большасьцю
мы новае знайшлі,
і вось на тым, канечне, парашылі.

О, маці любая,
пакутніца мая!
Ці гэта ты,
ці ты гэта сягонья?
Прысадамі, як промені маяк,
лістамі жоўтымі рабіна роніць.

Я слухаю.
І радасна мне так,
а сэрца-звон
нястрымана калоціць,
а на гумне пад няскончаны такт
сناпы дымлівыя малоцяць.

І вось цяпер
ты бачыш, як у нас
другія дні і гутаркі другія.
Вялікі мы наладзілі колгас—
ўзаралі межы, трактар мы купілі.

Я прытуліўся,
змоўчыў і глядзеў...
Ці гэта так
— дадумаліся самі?
А на гары узрушаны вятрак
махаў размашыста крыламі.

... Сказалі —
млын збудуем паравы, —
партыйны сход учора з комсамолам.
Плылі у вырай
статкам журавы
над новаю колгасаўскаю школай.

І я ня знаў,
ўстрывожаны да сьлёз,
што мне сказаць,
бо губы анямелі...
Пад гоман восенскі
пабеленых бяроз
далёка вочы прагнасьцю глядзелі.

О, так!
Другое тут,
інакшае зусім,
і дні ясьнейшыя на зараве пылаюць...
Старая кажа мне,
а валасы, як дым,
і на вачох усьмешка дагарае...

ДАРАГОЕ

БЯЖЫЦЬ няскончаная гаць
з вазамі жыта залатымі.
Ах, добра як, што не спазнаць
цябе, карміцелька-радзіма.

І слоў ліецца гарачынь,
ліецца ў песьні-падарункі,
што вышаў жнівень падлічыць
снапамі нашыя рахункі.

Гляджу і межы ўжо радзей.
Дні йдуць—шырокай паласою.
А восень-ключніца ідзе
такою ціхаю хадою.

Вось тья купы, дзе былнэг,
(там не адзін здароў'е кінуў).
Калісьці ў сто капалі сох,
цяпер адна ўсягд машына.

Зусім другія краявіды,
прыгледзься толькі і паслухай:
ў народме служаць паніхіду—
хаваюць межы і сівуху.

І ты прышла у гэты час
паведаць мне, усё паведаць,
як вы будуеце колгас,
закінуўшы сыстэму дзеда.

Як у вас будуецца жыццё
зусім па новых пуцявінах...
Трымціць ля возера трысьцё,
нібы каралі у дзяўчыны.

Мы ўсе па-новаму пьем.
Ня енчым ў стоме пад гітару.
І ясьлі вашы на сяле
гадуюць сотні комунараў.

Мы ўсе далёкага тварцы,
у грудзях—радасьць, вочах—сьмех.
Дружнай смелаю касцы
пакосяць пожны па расе.

Ды толькі вось: адна бяда,
мы, бязумоўна, яе скончым.
Яшчэ высока лебяды
расьце ля нашага ваконца.

І вось цяперака раскол—
— ваююць межы, што і болей.
Са ўсіх кавалкаў-паяскоў
расьце нябачанае поле.

І вербы сьвежасьць берагуць,
галовы зьвесіўшы дугою.
Тут хутка коні прабягуць,
іх „Сельгасмаш“ ужо будзе.

Ні ім ні сена, ні аўса,
ім толькі газы дай напіцца...
Ты можа чула, там у нас
такія ходзяць па сталіцы.

Ага, пастой-жа, пачакай!..
У нас ў дванаццаты Кастрычнік
па доўгіх вуліцах трамвай
памчаўся токам электрычным.

У полі ціхім туманы
паілі пожны сырадоём...
Плылі нязьведаныя сны
крынічнай, сьветлаю вадою.

І мне хацелася сказаць
што-небудзь новае такое:
і вострае, нібы каса,
прыгожае, як залатое.

Уславіць кожнага хто йдзе
ў паход няскончаны—далёкі...
І першы пробліск кінуў дзень
туды да возера ў асокі.

І вось цяперака раскол—
— ваююць межы, што і болей.
Са ўсіх кавалкаў-паяскоў
расьце нябачанае поле.

Менск, 1929 г.

ТРЫВОЖНАЯ НОЧ

НІБЫ па сеялцы, так роўна
— лягла асеньняя раса...
Сланяўся вецер няпрытомны
каля бярозавых прысад.

Пад чорнай пасмаю дарогі
кружылі доўга крумкачы.
І нехта зваў на дапамогу
ў бяздоньне цёмнае начы.

А на асмужаных палёх
вятры шалёныя завылі
... тры сыцені вышлі за сяло,
сьляды пакінулі крывыя.

Каб-жа згадаць дзе стаць,
мрусіць назола-дождж...
Вышлі з жыцьцём гуляць
іржавы абрэз і нож.

Сьцені пад крыж прышлі,—
можа ратунак дасьць.
... Лішкі ад іх зямлі
сённяя забраў колгас.

— Як-жа, агонь іх, як—
толькі па норме жыць.
Клалася слоў мальба
на адзінокі крыж.

Жальба, дакор і стынь,
рукі калоціць злосьць.
Месяц на лес усплыў,
бы нечаканы госьць.

Выплыў і зноў пагас,
лёг за адну гару.
Стомлены сьпіць колгас
— сотня рабочых рук.

А сад у верасьні дрыжыць,
калоціць восенская трасца.
І ходзіць позна вартавы,
спакой вартуючы колгасца.

І так трывожна пад нагамі
шамцяць пажоўкляя лісты...
— Хто гэта шаснуў каля брамы
і захінуўся у кусты?..

А ноч, як чорная зьмяя,
тры сьцені здрадліва пільнуе:
... І раптам руля загула
і вартавы зямлю цалуе.

Ды нават голыя парэчкі
прыпалі ніцма да зямлі.
А кроўю смаглай, чалавечай
колгасны двор агонь заліў.

Гарэла клуня і гўмно
Няўжо бязьлітасная здрада?—
І сьвяткаваў іржавы нож,
абрэз асмалены у гадаў.

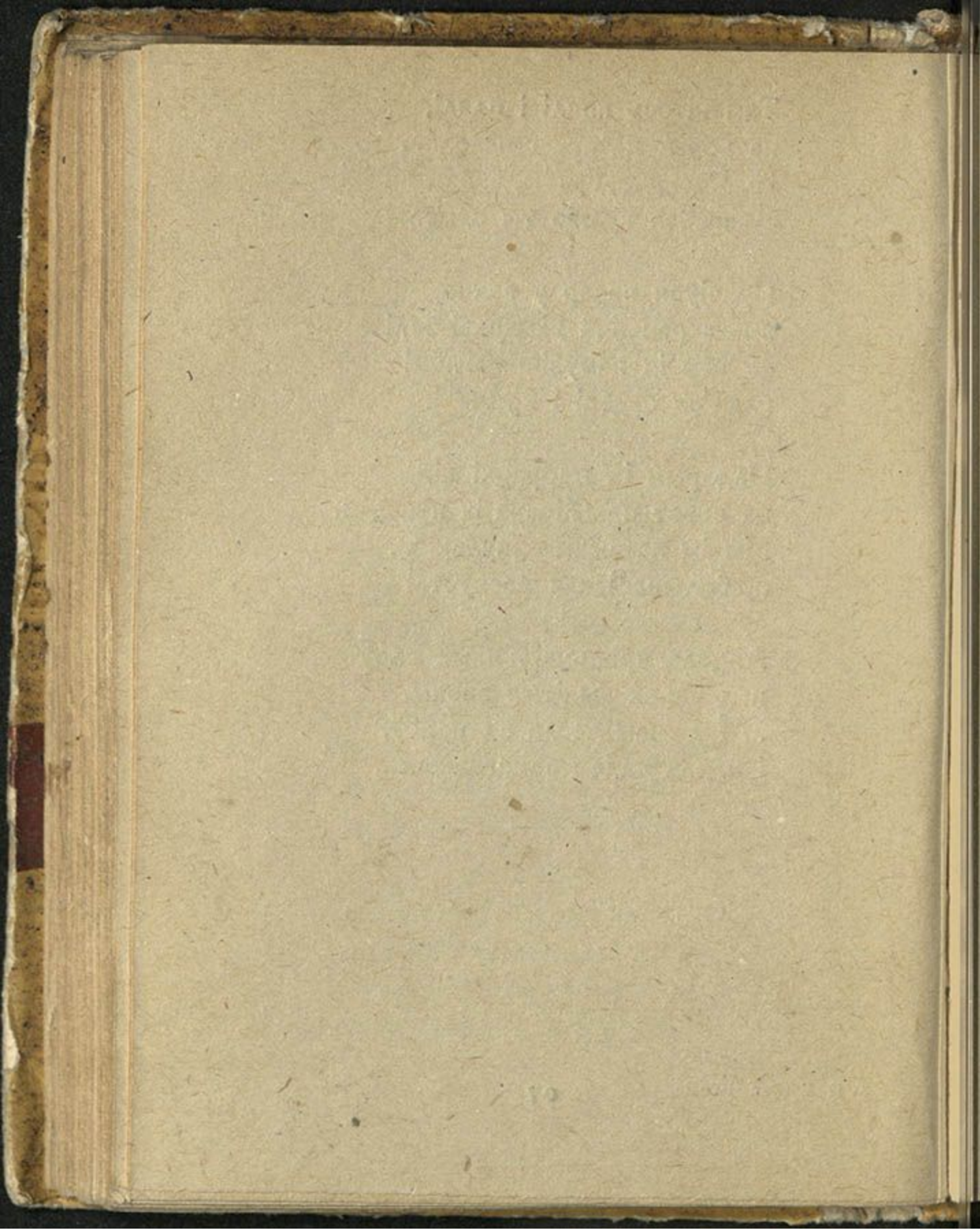
Ужо заранкі першы сьмех
разьліўся звонка па аблоні.
А дзесь па ўскраі на сяле
варылі душы ў самагоне.

Там штось п'ялі і плялі,
на вочах патака смылела...
— Часьцей, браты, агонь па іх!
Змагайся куляю ты сьмела!..

Прасіўся вецер у вакно,
з-пад раньняй замаразі-белі...
— Мы іх камунію—агнём!—
кляліся сьцені і крычэлі.

Падорым ім жабрацкі кій,
на сьвет нязьлічана іх пусьцім.
Мы ім пакажам—„кулакі“...
о, бальшавіцкая распуста!

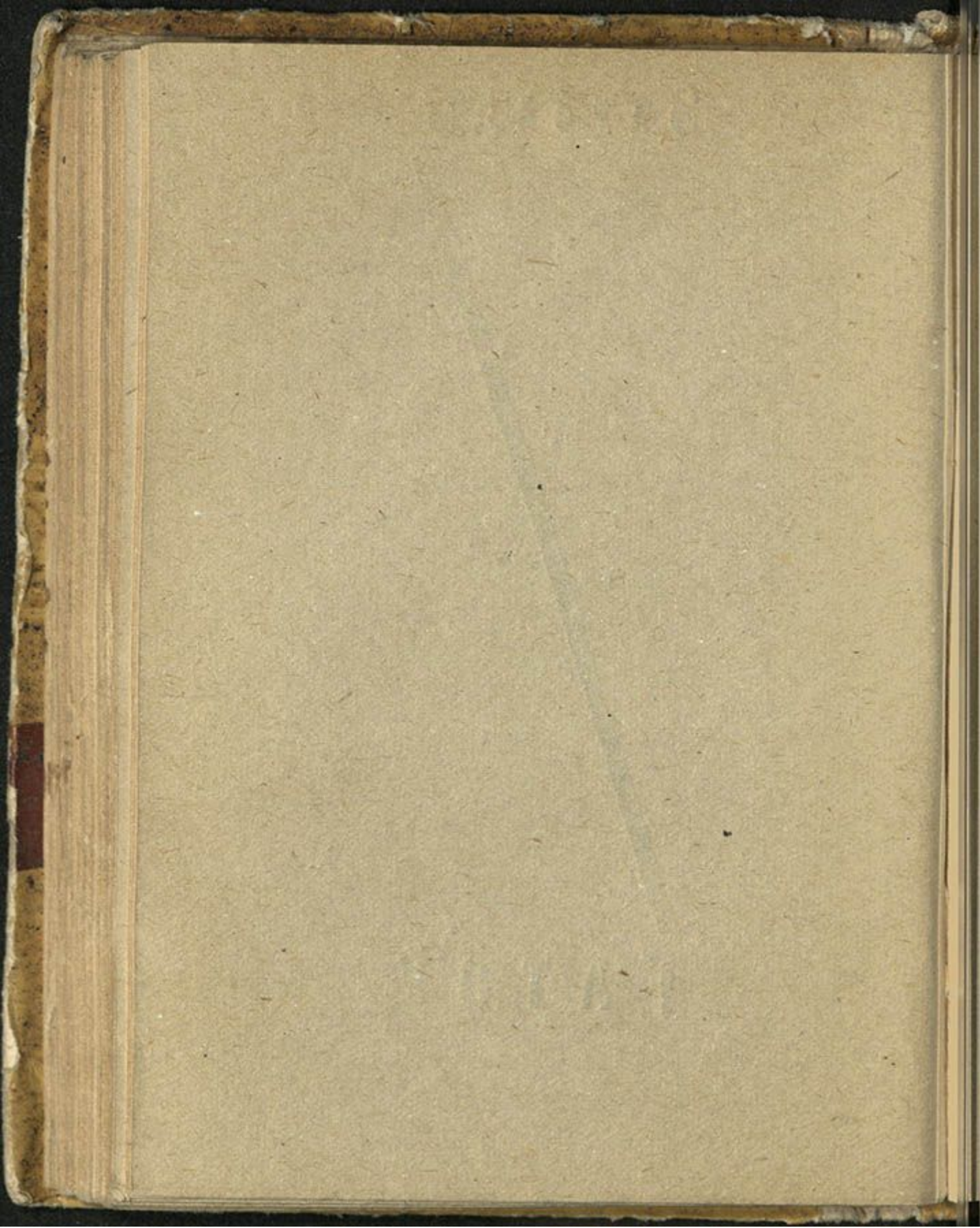
Ляцела процьма п'яных слоў
пад чарак выпітыя званы.
... І дымам несла ад палёў,
і пахла чадам самагонным...

З а ў с ё д ы

Г а т о ў

П Р А М О В А Ф А К Т А М І

П О Э М А

ДА ДНЯ ВИЗВАЛЕНЬНЯ
Б Е Л А Р У С І
А Д БЕЛАПАЛЯКАЎ

I

Стой

Вартавы, як заведзены крочыць...
Вільня.

Лукішкі.

Пярэдні плян.

Гэта турма

— раве да паўночы
крывёю рабочых,
крывёю сяляк.

На твары
 ў жандара—
 — Вялікае сьвята.

Лёзунг жандараў:
 калоць
 і біць!

Заціснуты ў душныя
 казэматы:

гені,
 вучоны,
 і—
 барацьбіт.

Хочуць
 трупярняй жывога мяса
кратамі сэрца скаваць ад бур.—

Гэта—
 культура
 вашае клясы
„дэмакратычнай“
 за ўсе культуры.

Учора.

Сягоньня.—
 Астрожная брама
чорнаю пасткай,
 жалезам зубоў

косьці країны
свінцом надламала,
на грудзі паставіла
панскі бот.

І калі ў ночы
папскія нунцыі

лягуць,
стаміўшыся бога маліць:—
краты
ірвуцца агнём рэволюцыі
на
вуліцы,
пляцы,
палі.

Дарэмна пільнуеш,
турэмнік нязьменны,—
сэрца рабочых
на кожным рагу!

Думы як зоры
праз чорныя сьцены
стрэламі волі
бягуць.

Тут дыялектыка:
дзе радасьць,
дзе гора.

Званчэй баляваньне

— нам больш кланот.

На лякавых ботах

сонца ня шпоры,

ашчэрыўся дратвай

юхтовы бот.

II

ПАЎСТАНЬ, гісторыя,
скажы!

Дрыжы ў трывозе
польскі пан!

(Жывыя помнікі—
крыжы
распяхтых шляхтаю
сялян).

Над Беларусью
ноч была,

Пажар гуляў
замест заранкі.

Скакаў
разьюшаны улан,
хрышчоны

долярам
і франкам.

Упаў чырвоны сыцяг
ад куль,

Краіна з болю
сьцяла вочы,
І стаў лес хатай
бедняку,—
у сутарэньні
йшоў
рабочы,
І сотняй—
тысячамі
рук
крычэла вуліца:
дай працу!

Жабрачкай стала
Беларусь
каля адноўленых
палацаў.

Устань, гісторыя,
скажы!
Дрыжы ў трывозе
польскі пан
(Жывыя помнікі,
крыжы

расьпятых шляхтаю
сялян).

Ішли
ў ангельскіх паліто,
ішли,
плявалі ў твар
чужынцы.

Стаяла вёска
сіратой
у пісягох
каля гасьцінцу.

І золью,
ветрамі,
марозам
шукала шчасьця
каля зор.

З-пад хмурых весьніц
беглі сьлёзы,—
журбою
поўніўся
прастор.

Стаяла
думаўшы аб леце,
лавіла ўсходнюю
зару.

Ці знойдзеш ты
жывое месца,
каб ран
ня мела Беларусь?
І сполах кожным—
рос парогам,
у поле
вораг кінуў сьмерч.
Па ўсіх запутніках,
дарогах
шпацыравала
госьцем
сьмерць.
Прыдуць.
Павяжуць.
Павядуць...
Расьлі
турэмныя палацы.
Ды толькі
ўкрадкай па ваду,
так часта
мацеры паплачуць.
Хто гора
гэтага ня стрэў?
Ты помніш
енкі і літаньні?!

На кожнай вулицы—
— расстрэл,
у кожнай хаце—
— катаваньне!

А між мільёнаў
новых крат,
між мук
і горачы пякельнай
стаяў палац,
і піў сатрап,
на косьцях нашых
граў
вясельле.

Якая
каму тут
справа?
было маё—
і ёсьць.
За пана
стаіць
дзяржава,

у пана
багнѣт і злосьць.
Палі і лясы
вялікія
ад бога мне
у дар.
На варце спакою—
рэлігія,
на варце
стаіць жандар.
Маёнтак ізноў
расквечаны,
пустуе
сялянскі двор...
І б'ецца,
раве
чалавечае—
і помста,
і дакор.

* * *

БЫЛО:

сьлѣз, вазѣраў
многа.

Кожны клікаў
сваю долю.

Бушавалі легіёны...

І сьмяецца пан,
і весел,

а мы

сьцежкаю,
дарогай

і лагчынаю,
і полем,

беглі

гора
і праклёны

пахавець

у цёмным
лесе.

Сосны стромыя
 прымалі
у свае абшары
 крыўду.
Гадавалі
 нашы думы,
прыкрывалі нас
 ад золі.
У лесе
 вольнымі
 мы сталі,
Зналі—
 скора,
 скора прыдуць
загалосыць
 звонка струны
п'янай радасьцю
 ад болю.
У гушчарох
 расла краіна
і ясьнелі
 нашы вочы.
А з-пад вёсак
 йшлі клопаты

разам з чорстваю
скарынкай..

І ішоў
адданым сынам
партызаниць ў лес
рабочы.

Нёс з сабою
кулямёты,
нёс патронаў
ленты,
скрынкі.

Т ак
разьбіліся
атрады,
сьцяг узялі
атаманы,
падалі каманду
дружна:—
— Гэй!
За кроў!
Усе змагацца!

З панскіх губ
апала радасьць,
і разьбіўся
кубак п'яны;
Зьнікла сіла,
зьнікла мужнасьць
Занялі
агні палацы.

III

Вясной—

мільёнам кілёват
насыпела помста,
злосьць насыпела.

— Дакуль-жа
будзе так
скажы?..

І глоткай
у тысячы гармат
чырвоны фронт
ударыў сьмела:

— **БЕЛАРУСЬ**
ПАВІННА
ЖЫЦЬ!

Беглі з фронту
легіёны:
— Як, панове,
тут змагацца?..

Біў татарын,
біў расеец,
біў українец—
бандытаў

І нясьлі
мы сьцяг
чырвоны
сымбаль
вольнасьці і працы
ў бойках
кулямі прабіты...
.....

Беларусь
савецкай стала,
загудзеў
рабочы гоман.
Толькі многа
ў сэрца
жалю,
што ня ўся
краіна
дома.

IV

У рыштаваньні
убраліся дні
Мы галасуем:
за творчыя тэмпы...

НАМ не да твару
сьлёзы.

Быць
найадданым сынам!
Кінула партыя
лёзунг:
перабудаваць
краіну.

Ї загулі моторы:
дружна працуй
да поту!

Фабрыкай хлеба
скора

будзе
краіна балотаў.

Стагодзьдзі мінаем
савецкім годам,
крышыць эпоху
год адзін.
Нашы даклады—
голас заводаў
Кожнае слова—
рух машын.
Больш Беларусі
жабрацкай
ня гнуцца!
Сталёвай індустрыі
шырся
ўзьлёт!
Здалі саху
ў музэй рэволюцыі
нашых шырокіх
савецкіх
палёў.
Трактарам
творыцца наша багацьце,
мы абвясьцілі
вайну мяжы.
Менск
кожны вечар
ў сялянскай хаце

радыёхвалямі

вучыць жыць.

Пэўна разьлічана,

зьмерана плянам.

Голас мільёнаў—

кожны пункт.

Горад

ў кашулі сваіх рыштаваньяў
горда ступае

ў дні комун.

Блізка

полюмя эры новай,

хутка

апошні ужо

рубікон.

Акіянамі кніжак,

газэт

і лістовак

спадчыну топім—

цёмру вякоў.

Сонца аратар

над вежамі стала.

Тысячы комінаў вышлі

на сходку.

Кожнаю вуліцай,

кожным кварталам

Горад змагаецца
за
пяцігодку.
Провад у маршы—
найлепшыя струны,
Ад гэтае музыкі—
сьвету працнуцца.
Ля кожнае топкі
— драбніцы комуны,
Пажары і буры,
агні рэвалюцый.
Да мэлімэтру
разьлічаны сілы,
Кожны рабочы
ўлічаны мускул.
Адвечнае багны
асушаны мілі
Загаварылі
турбінамі пусткі.
Імчаць цягнікі
ад савецкіх
вакзалаў
Да новых паўстанкаў
і станцый далёкіх.

Вясна-комуністка

ударніцай стала

З сяўнёй за плячыма

у полі шырокім.

З нас кожны

сягонья нічым не пагрэбаў.

І ў гэтых астатніх вялікіх

паходах

Смачнее кавалак

чорнага хлеба,

калі карпусы

узьнімаюцца горда.

Сонца прымае

фабрычныя маршы...

Шарэнгі заводаў—

савецкі парад.

Моладасьць

ўключым

ў рубільнікі нашы,

сэрца і рукі

узяў варштат.

Ладзім,

габлюем,

шнуруем,

пілуем

корпус за корпусам

фабрык і Вузаў.

Будуем,

будуем,

будуем,

будуем,

вялікім Савецкім Саюзам.

* * *

А ТАМ—

вартавы, як заведзены крочыць.

Вільня.

Лукішкі.—

Пярэдні плян.

Бушуе астрог

і раве да паўночы

крывёю рабочых,

крывёю сялян.

Варшава.

Замак Бэльвэдэр

адзін глынуў,

краіны сонца.

На крэсы—

кулі й рэвольвэр!

Чаго бунтуюць

там бясконца?

На крэсы

— тысячы жандараў!

Заместа сонца—
кулямёт!

Загад:
(уклаў 'шчэ Мураўёў)
„ня гледзячы на ахвяры
сьцішаць
народ!“

— Працаваць
на пана
прымусіць!

Мала поліцыі—
войскам!

Якія там беларусы?

Гэта—

ДЗЯРЖАВА ПОЛЬСКА!

Ніякай для іх
патолі,

Нашто
беларусам школы!

Воляй ці
няволяй

гані
вучыцца
ў касьцёлы.

V

Бэльвэдэр.

Гараць пакөі

золатаадлівам.

Пан маршалак

у настроі

сённяя ганарлівым.

І ходзіць рабочы

што вечар хмуры:

рана гатуюць

краіне хаўтуры.

Далёкая вуліца.

Ноч.

Сутарэньне.

Газьнічка б'е чадам

і сьветам сухотным

Ніякіх рэглямантаў,

назваў,

найменьняў.

Сабраліся

вырашыць справы, клопоты.

Сабраліся ціха.

Ля століку селі.

Задума на твары сяброўскаю стала.

І вочы спалохана,

горда

і сьмела

гараць аганькамі

рабочых

кварталаў.

Першы ўзьняўся:

— Таварышы, годзе!

Вы бачыце

гэтую вось

лістоўку?!

Сягонья на нашым

модэльным заводзе

абвешчана

за-ба-стоўна!

Нас ня пытаюцца.

Заціснута глотка!

Рашыў уладар

пераможна ў палацах:

„Зьняць рабочых

на дваццаць

адсоткаў,

куцзядцей

і жанок

бяз працы...“

Другія ўзьнімаліся,

звалі змагацца, і—

біліся хваляю

словы ў сьцены:—

Таварышы, на

дэ-мон-страцыю!

Зробім ў надвор'і

зьмену!!!

Бачыш,

як вораг сьмяецца?

Ударыць

па ім

зьнячэўку!

Б'ецца

фабрычнымі думамі

сэрца,

сэрца партыйнай ячэйкі.

За акном-жа

пастарунак

поліцэйскі

ходзіць чортам.

Там—

на ўсіх яшчэ кірунках
ходзяць

царскія ботфорты.

Яны варты

сваіх продкаў,

хай пашыты

з новай скуры.

У панстве польскім

пяцігодка

толькі

шыбеніц

і турмаў.

І ходзіць рабочы,—

што вечар хмуры:—

рана гатуюць

краіне хаўтуры...

Горш царскай Расеі

на крэсах парадкі:

адзін раз засеюць,
а дзесяць падаткаў.

Клянуць лёс няшчасны.

Куды яно

гожа,

у хаце уласнай

сядзяць як ў астрозе?

VI

Толькі клічуць,
 клічуць буры,
 ды шалёна
 кліча
 сэрца.

Ў новых радасных віхурах
 чым так жыць—
 дык лепш памерці.

І гараць
 агні паўстаньняў
 і мацнее дух рабочы.
 Дзень —
 у новых рыштаваньнях
 прыдзе
 зьменай цёмнай ночы.

Кліча
 дух бунтарскі
 ўперад.

Йдуць
КПЗБ колёны.
— Скора час!
Над Бэльвэдэрам
загарыцца
сьцяг чырвоны.

Менск, 1930 г.

КЛІМЭНТ ЕФРЭМАВІЧ

I

АРМІЯ чырвоная усіх мацней...

Законы

намі пісаны

і шабляй

і крывёй.

І зналі гэта

Вільсаны

З Пуанкарэ-

вайной

— „А с нами Ворошилов

первый красный офицер—

сумеет кровь пролить за СССР“

Нагу паставім

ў стрэмя мы—

вятрамі не дагнаць...

Скажы, Клімэнт Ефрэмавіч—

мы сядзем на каня!

І домны так нагрэлі мы,

каб першым
быў завод.
Скажы, Клімэнт Ефрэмавіч;—
і ў бойцы—
кулямёт!
Мы адкідаем—
стому,
Калі ідзем
ў галёп.
Ты сябра ням вядомы
у бурны
Перакоп.

2

ТЫ ПОМНІШ, ЯК:

Чорнае мора кідалася чортам
За дуглі ірвала, а коні іржалі...
А коньнікі крылі і ў бога і ў чорта
і коні шалёна як чэрці скакалі:
А хвалі ўзьнімаліся ў стан чалавечы
і коньнікам цяжка імчацца праз хвалі.
А сэрца ў агні, дык і пудзіцца нечым
і коньнікі порах ля сэрца трымалі.
А хвалі чаплялі, душылі за шыю,

а коньнікі везьлі сухімі набоі,
І вёз праз прыбоі Клімэнт Варашылаў
агні рэволюцый і клясавых боек.
Салёны Сіваш раскідаў апалеты,
разносіў на цуры няшчадным прыбоем...
І кідалі штормы на бераг адпетых
і клікалі штормы жыцьцё маладое.

3

І ЦЯПЁР:

Мы кольцы гор
прайдзем
між гор,
ты быў
шахцёр,
І я
шахцёр...
Наш пройме
штык
між лесу
пік.
Ты бальшавік,
Я—бальшавік!
Дзяды хадзілі з горам

сабе шукаць
крыжы—
з фэльдмаршалам
Суворавым
мякінаю, каб
жыць.
А мы—
начорта
гэта нам!
Мы самі
пераможам!
Мы самі сабе—
гэтманы,
і рукі ў нас
і розум.
І тут не скажаш
вершам,—
а хто сягонья
лепшым?
І я ліцейнік першы
і кулямётчык
першы,
А ёсьць яшчэ
агністых,
вазьмі ды толькі
выстрай:—

з колгасаў трактарыстых,
надзейных—
маторыстых.

4

Нашай сілы кім улічаны
буйны шквал?
Прагуляўся пад Царыцыным,
адмірал.
Ён прышоў тады рабоўнікам,
а што ўзяў?
Дзе твае цяпер палкоўнікі,
адмірал?
Не дабег ад кулі наскае
на вакзал.
Пагубляў палеты царскія
адмірал.
Сваіх коні перагрэлі мы—
ставіць кон.
Ты нас вёў, Клімэнт Ефрэмавіч,
на агонь.
І таму, што секлі густа іх—
клалі ў рад
прыплылі вятры індустрыі
ў Сталінград.

І зноў як толькі
стрэламі
Граніцы зазьвіняць,
Скажы, Клімэнт Ефрэмавіч—
мы сядзем на каня.
Мы пройдзем межы сьвет
праз хвалі і агні—
Каб біўся пульс саветаў
спакойна ў кунізізм.

Менск. Студзень, 1931 г.

ПЕСЬНЯ ПРА ПОРТФЭЛЬ

Я не магу ў аднэй строфе
ушанаваць портфэль мой стары...
Прайшоў віхуры мой портфэль,
ўспамін стальнога комісара.

Калі гляджу на твой замок,
які згубіў сваю бліскучасьць,
пераплываюць перад мной
гады над вогненаю кручай:

.

... Два дні скакалі наўздагон.
Храпелі стомленыя коні...
А вораг кідаў нам праклён
агнём на кожным перагоне.

Ці, хіба, хто спыніць нас мог?
Мы помстай сыпалі на зьдзекі.

— За маці ў сінх пісягох.
за бацьку—раньняга калеку.
Вілейка.

Золак.

Трэці дзень.

Усход гарматамі заплакаў...

Сьцяною шабель і грудзей
мы стрэлі ворага атаквай.
І вось у полімі крыві,
зацяўшы маўзэр рукой,
пагоны бліснулі ў страі..

.....

І ветрам мчаўся ваенком.
Падковы пенілі траву.
Пад званы шабельных удараў
згубіў палкоўнік галаву
ад вострай шаблі комісара.

Уланы клаліся старчма,
масьцілі мёртвую дарогу...
... Пад вечар Сонца біла марш,
фанфары гралі перамогу.

Тады з колекцыі трофэй
ён выняў мне цябе такога.
Ты сябра мой, стары портфэль,
дарунак сябры баявога.

Вуліца.

Грае вясна
на замурзаных шчоках...
Па дахах бляшаных
разьбеглася вока.
Шныпараць людзі,
шалеюць трамваі,
портфэль каля боку
я сьціпла трымаю.
Таксі па Савецкай
імчыць і скуголіць,
Ў каморках пажоўклых
нарысы будоўлі.
Там пляны, падлікі,
монтажы, проекты—
— дакуманты нашага новага
сьвету.
Праходжу у думках
квартал за кварталам.

Вясна на панэлі даклад
напісала.

Їду.

Як асілкі,
стаяць рыштаваньні,
тут скоро пасёлак
фабрычны устане.
Прамчацца па рэйках
электра-вагоны,
ў рубільнік індустрыі
ўключана сённяя.

Апошні завулак.
Паваяла дымам,
пульсуе агнямі
завод
маладымі.

Адвозяць, прывозяць
рабочых трамваі...
портфэль каля боку
я сьціпла трымаю.

Твайму, ваенком,
падарунку я рады:
ён месца аховы
конспэктаў, дакладаў,

Няхай стараваты,—
я ім не пагрэбаў.

У нашай будоўлі,
і мне ён патрэбен.
Ён разам са мною—
да новых трофэй.
Ты сябра сягонья,
мой стары портфэль.

гор. Мекск, 1930 г.

ЧЫРВОНААРМЕЙЦАМ

Яшчэ гарачы,
сьвежы сьлед
бацькі, што
пракладалі,
як госьцем быў ім
чорны хлеб
Ў кароткія прывалы.
Бяз вопраткі,
нямытымі
Яны ішлі
на бой.
На нашых сьцягах
літары,
абмытыя крывёй.
І мы ўдзень
і ўночы
трымаем свой
штандар.

Мы пройдзем
кулямётчыкі
цераз вайны пажар.
Трымай нагу
ў паходны такт.
Гарніст іграй,
зьвіні!
Мы звонкіх цэхаў,
гулкіх шахт,
палёў сваіх
сыны.
Гатовы мы.
Сьмялей вядзі,
таварыш камандзір.
Партыйны лёзунг
твой і наш:—
пад пяцігодкі стройны марш
а-р-р-ш-ш!
Там пан
шарэнгі выстраіў
на нашу галаву
І шабель звон за Віслаю
на Менск
і на Маскву.
І на спатканьне
вышаў

У авечай скуру воўк.
... узьняліся міністры
службакі ўладароў.

Каб мы жылі
астачай
ад панскага стала,
каб мы ізноў
жабрачылі,
а лютаваў улан.
Мы маршамі
ударных рот
сваю гатоўнасьць
узьнімем.

Пільнуў палі,
пільнуў завод!
Глядзі за Нёман
пільна.

Трымай нагу
ў паходны такт.
Гарніст іграй,
зьвіні!
Мы звонкіх цэхаў,
гулкіх шахт,
палёў сваіх
сыны.

Гатовы мы,
сьмялей вядзі!
таварыш камандзір!
партыйны лёзунг
твой і наш:—
пад пяцігодкі стройны марш
а-р-р-ш-ш!

АБМЕН НОТАМІ

КАБ нас
 праз турмы і расстрэл
прадаць
 з аукцыёну—
пачаў
 Вайна-Пуанкарэ
расійскіх
 збор пагонаў.
Гатуюць у строй гарматы
былыя ўладары—
па фабрыкі, па нафту,
Па золата ў Парыж.
Імкнецца кулі сеяць
палкоўніцкі парад:
„за матушку Расію,
за белага цара“.
Калі-ж прарэжа

даль

сыгнал

ад бальшавіцкай

вахты:

— Не ў пярыню
пакінуць нам

палі,

зазоды,

шахты.

І прымуць нас акопы
і нас і наш набой,
каб новым Перакопам
ім даць апошні бой..
Каб курганамі сталі,
хто нашай сьмерці рад—
ад горнага Уралу
да беларускіх хат.
Каб дзень і ноч

ты быў гатоў,

ты сілы

абароне

кінь.

На поўны ход

пускай мотор

па рэйках

пяцігодкі.

Энэргію патроіць!

Сягонья: хто—каго!

Звышплянавай рудою
па ворагу—агонь!
Угрунь пускай машыну
на бальшавіцкі старт.
Ударнаю гадзінай
па ворагу—удар!

ПРА ВАЙНУ

1. КАРОТКІЯ АБРЫСЫ ВАЙНЫ

ГЭТА ізноў пагражае—
Яна,—
узброеная да зубоў
вайна...

І я спазнаю—
гэта
Яна—

Машынай калек
выходзіць
Вайна.

Бацькоў і братоў
на сьмерць
заганяць,
Машынай сірот
выходзіць
вайна.

Дык вось
калі зноў
пагражае
Яна—

Узброеная
да зубоў
вайна.

Рыхтуйся,
таварышы,
так шугануць—
гэтую вайну!
Каб усюды
прадвесьнікам волі
яна—
выходзіла вайна.

Каб бокам мінула
нашы палі—
агідная вайна,

Каб ворагу
вечна былі
кастылі,
Тыя, што суліць
нам.

2. НЕКАЛЬКІ СТРОФ ДА
ЗАХОДНІХ ТАВАРЫШОЎ

Вы яшчэ, таварышы,
кроў сваю ня змылі;
Гэта з першым жніўнем
прывітаў вас кат.
Катам-жа
гумовыя гутаркі,
абрыдлі,
Распачаць ім хочацца
гутарку гармат.
Хіба да спадобы ім
нашы справы сьмелыя,
Што расьце краіна
моцнай што граніт.
На ўсьцяж ад Кіева
аж да Негарэлага-
Нас пужаюць дуламі
польскія папы.
*Што яны надумалі
ды сваімі дуламі;—
панскія загоншчыкі,
чортавы пагоншчыкі.
Ці ня гэта можа?
„Ад можа да можа“.*

3. ТОЛЬКІ МАЛЫ ПРОЦАНТ
ТАГО, ЧЫМ ЖЫВЕМ

Т ак

яшчэ ніколі
не праходзіў дзень,
як праходзіць

цэпер у нас.

Ты ціхага мейсца

ня знойдзеш

нідзе

ў які сабе хочаш

час.

Ніколі жаданьям тваім

не астыць,

што розум

запаліў:—

Цэлыя суткі

горад грыміць,

бясконца зьвіняць

палі.

І вось

на вачох—

узрастае паверх

Шліфоўкі,

на дзіва гладкай.

Муроўшчыкі нашы
ўзялі верх,
На хуткасьць
і якасьць кладкі.
Калі-ж,
мы прыродзе
даем заказ—
лягчэй напалам...
Вятры
цэмантоўку сушаць
у нас
і вецер адносіць
шлам.
Часта
і месяц
Трактар вядзе
і на ральлі гасьціць.
Нам не хапае
сонца ў дзень—
Трэба і ў ноч
расьці!
І кожнае раньне
да позьняй зары
Мы творчым жывём
быцьцём—

Мы і расьцём,
мы і гарым—

Такое

ў нас

жыцьцё!

Дык няхай паспробуюць—

чэрці цьвёрдалобья,

Што яны надумалі

Ды сваімі думамі.

Їм пакажа кожан:—

„Можа аж да можа“

Дык гэта ізноў

пагражае

Яна—

Узброеная да зубоў

вайна.

Рыхтуйся, таварышы,

так шугануць—

гэтую вайну!

Каб усюды

прадвесьнікам волі яна—

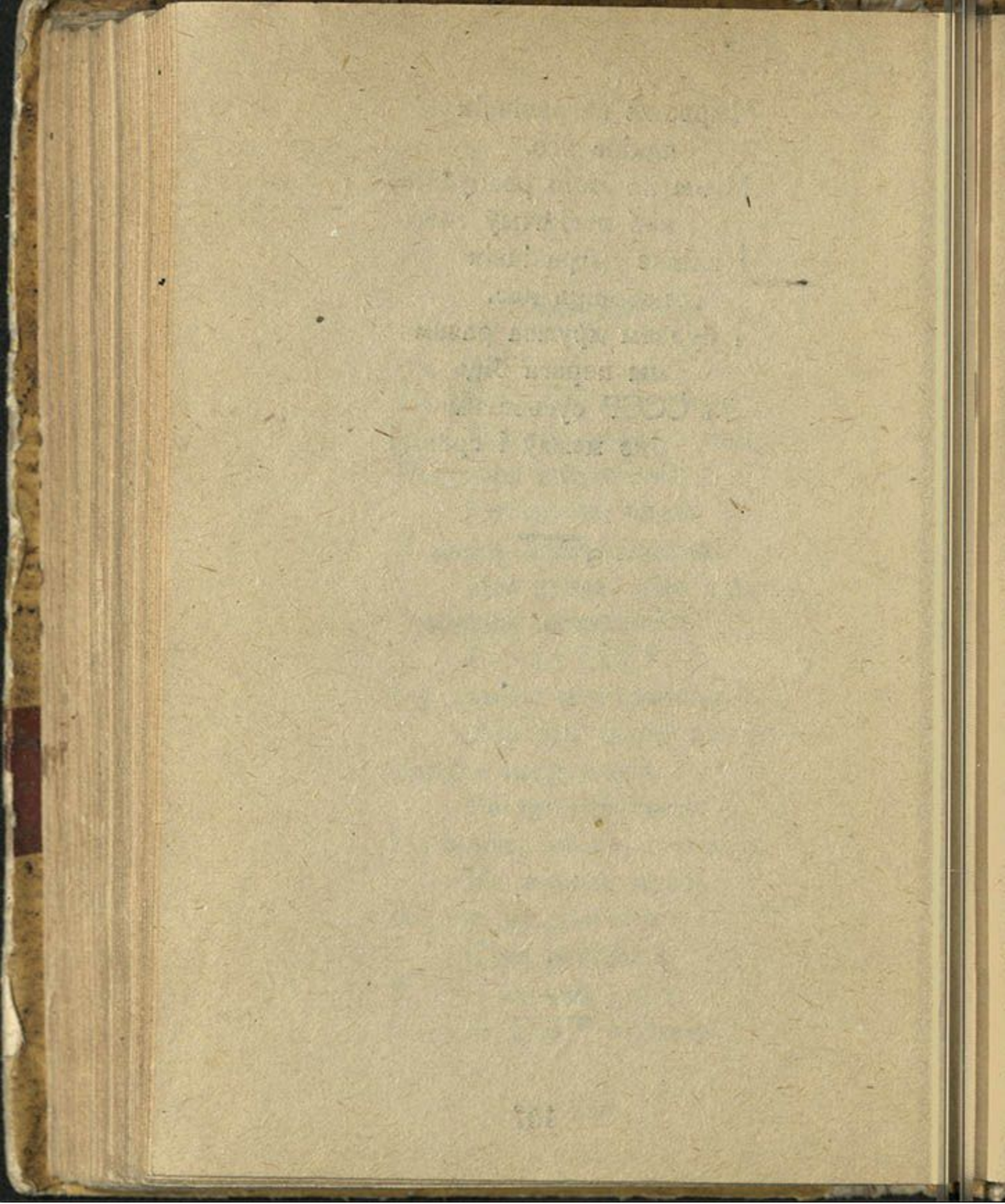
выходзіла вайна.

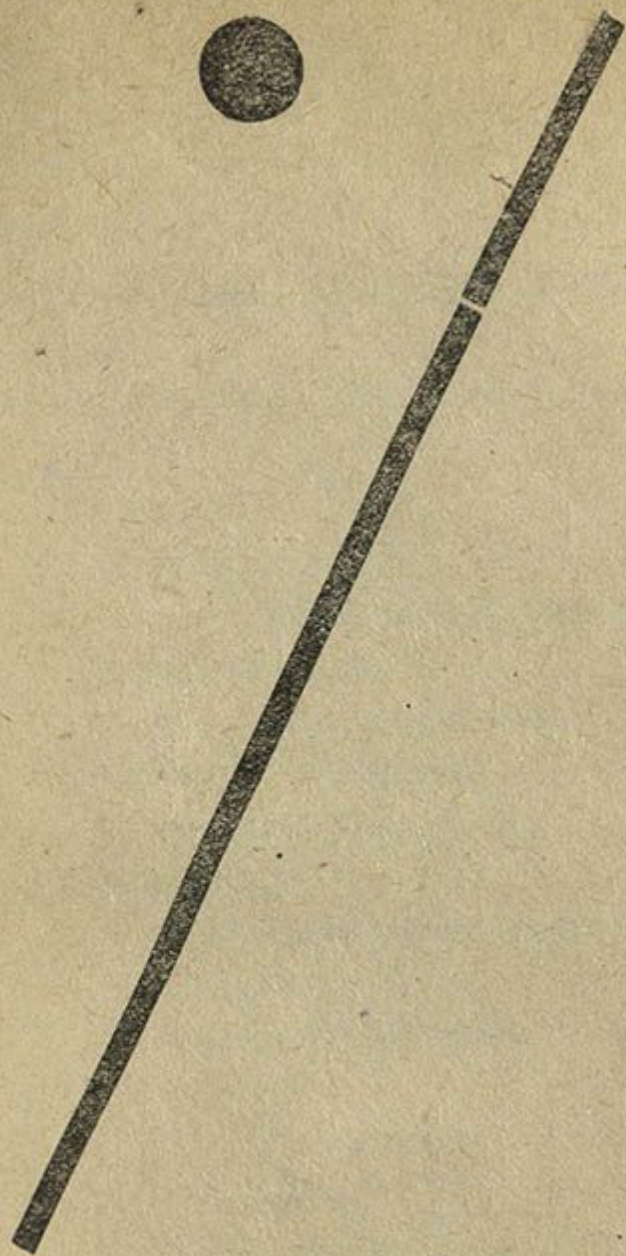
г. Менск.

ПАГРАНІЧНІК

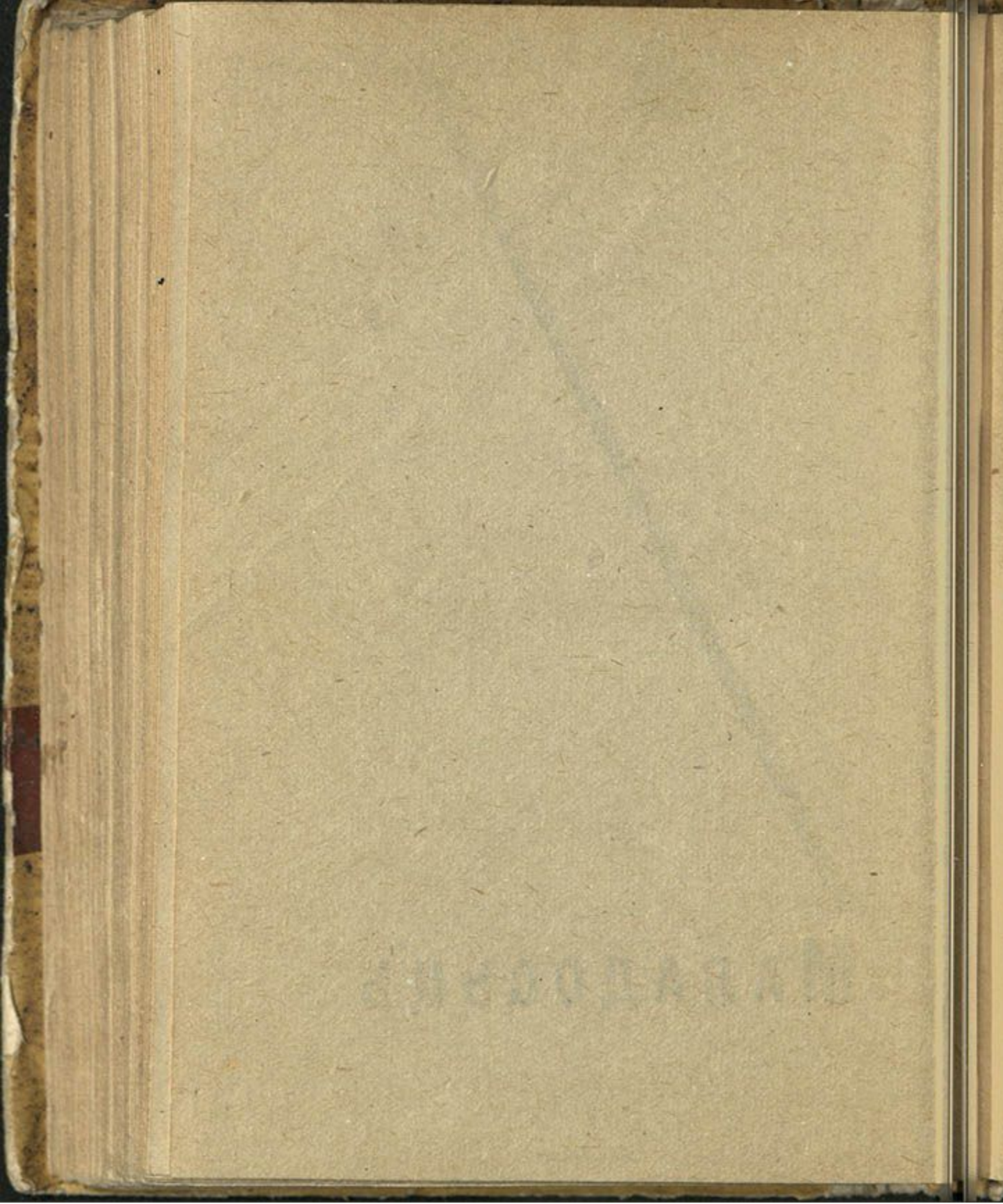
КАБ СССР спакойна
Мог будаваць і жыць:—
Чырвоны пагранічнік
Стаіць на мяжы.
Ў лясох непераходных,
Дзе толькі вые зьвер—
Чырвоны пагранічнік
Вартуе СССР.
І ў стэпах несканчоных,
Дзе так вятры пяюць—
Вартуе пагранічнік
Рэспубліку сваю.
На морах, рэках, горах,
На кожнай мяжы
Вартуе пагранічнік
Свае рубяжы.
Калі-ж узьніме вораг
па СССР агонь—

Чырвоны пагранічнік
адкіне яго.
Мы-ж не дамо рэспубліку
каб зьнішчыў газ,
І клікне пагранічнік
пасобіць нас.
І будзем дружна разам
мы ворага біць
За СССР сусьветны
бяз межаў і граніц!

М а л а д о с ь ц ь

СЛОВА ў КОМСАМОЛЬСКИХ СПРЭЧКАХ

(Прамова на X зьездзе ЛКСМБ 10 студзеня 1931 г.)

У бойках
за права
быць сынам комуны
мускулы б'юцца
у пляне сустрэчным.
Дазвольце, таварышы,
вершам з трыбуны
слова ўзяць
у комсамольскіх спрэчках.
Партыя знае
самых найлепшых,
партыя знае
самых здаровых.
Партыя кліча
і мы ідзем першымі
з самай гарачай,
юнацкай кроўю.

Працуем мы там,
куды нас паставяць—
зямлю ўзьнімаем,
капаем руду.

Таварышы!
Вельмі вялікая
справа—

праверыць сябе
на хаду.

Вялікая сіла,
мы ў творчым пляне
кіруем пасамі,
нішчым прастой.

Мы бальшавіцкае
заданьне
павінны выконваць
на ўсе,
на сто.

Загартаваным
у бойцы будзь,

Нішчы
нядбайства горы.

Мы вышлі
слухаць уважна
пульс
кожнага мотора.

І хіба мы
на поўдарозе станем,
калі так шугае
рухавік?

На парадку дню
ў нас першае пытаньне—
Барацьба за якасьць
і за лік.

І з брыгад па цэхах
і з брыгад
на полі.

Адкідаючы гультайства
і ману,

Мы гаворым:
ты не комсамалец,

Калі ты ўдарнасьць
прамінуў,

Калі ты ад бойкі
ўцёк,

гультая ў сабе
не перамог.

Хіба так
змагацца за жыцьцё
нас бацькі
вучылі на франтах?

Мы—сыны барацьбы—
адкідаем параднасьць.

Час—гэта самыя
моцныя сродкі.

Комсамольцы выходзяць
ударным атрадам
ў вялікія дні
пяцігодкі.

Нас клікалі шахты—
мы далі ў шахты,
Нас клікала мора—
мы далі на мора,
нас звалі акопы—
мы далі ў акопы
усюды сваіх
маладых і здаровых.

І вось, каб цяпер
пачаць пераклічку
творчых каморак
краіны нашай—
галасоў комсамольцаў
не пералічыш,
не перамерыш
і ня ўзважыш!

З-пад зямлі
і з-пад гор—
комсамолец шахцёр,
Майструе трос—
комсамолец матрос,
на ліцейным—ваграньнік
комсамолец-ударнік,
На вучобу ідзе—
комсамолец студэнт.
Такім не загадаеш—
стойце!
Энэргія—шырэй
ракі.
Гэта растуць, ідуць
комсамольцы—
маладыя бальшавікі.
І калі б'юцца ў нас
творчыя жылы,
і як байцоў
і як політыкаў,
партыя нас навучыла
сябе правяраць
самакрытыкай.
І ўсе нашы дні,
стаўляючы ў строй,

праз бальшавіцкі вопыт,—
мы бачым самы
сапраўдны рост,
знішчаем свае недахопы.
І павінен ведаць
комсамолец
у гэтыя рашаючыя
дні—
мала быць
ударнікам на полі,
трэба ведаць
поля організм.
Трэба ведаць,
што гарыць, што гасьне,
дзе машынай узяць,
а дзе рукой.
А нас многа
сённяя ў колгасе,
толькі мала ў ім
плянавікоў
Досыць нам работы
самапасам,
трэба сьвет
нанова пераліць!
Слухайце,
таварышы з колгасаў!

станьце

камандзірамі зямлі.

Каб ракой буяніла

пшаніца,

каб аўсы шумелі

навальніцай,

каб сьцяной стаяла

канюшына,

каб была

нястомнаю машына.

Зямля кліча

новае мэханікі,

каб жыты

вазёрамі гулі.

Выхадзі,

комса-ўдарнікі,

на палі!

Каб агні ў нас

буянілі

ў маладых.

Спаласуем магістралямі

балоты,

Мы спраўляем

новую кашулю.

Прэч, мяжа!

На балотах нашых забушце
сенажаць.
Мы сваю краіну
перамерылі
у цяжкім поце,
мы пазналі толк.
Комсамольцы
сталі інжынэрамі,
Комсамольцы
на ўсіх франтах.
На рабоце
толькі нам
цывісьці,
гартаваны мы агнямі
кожны.
Мы пасобім партыі
нясьці
бальшавіцкі сьцяг
непераможны.

НАПЕРАД МАЛАДЫХ

Г А Д Ы радзілі буры.
У стэп, у веліч гор
Хадзілі мы на штурмы
пад песенны віхор.

У золаках паўночы
ярчэй гараць агні.
А мы ўсё крочым, крочым
бяз меж і без граніц.

Мы ўсё падаравалі
за мэту за адну.
Гісторыі скрыжалі
пра гэта памянуць.

Грымелі навальніцы—
— у бойках юны полк.

Мы не палеглі ніцам,
мой любви комсамол.

І калі клічуць буры,
калі завуць гады,
— Наперад усе, на штурмы,
Наперад маладых!

А там, у сіні вечар,
дзе сьнег ў абоймах зор,
— завееныя кляці
чакаюць нас даўно.

Стаяць бабулі-хаты,
а золь імжыць, імжыць.
І быццам з па-за кратаў
ня выйдуць з-за мяжы.

Там клічуць, клічуць стрэхі
бязьмежжамі дарог...
Таварышы, па цэху,
на межы у палёх!

А заўтра рана, рана
заводы на хаду.

Наказ нам адвiтальны
гудкамі пададуць.

Бо калі клічуць буры,
калі завуць гады—
— Наперад ўсе на штурмы!
Наперад маладых!

1930 г.

ЧЫРВОНАЙ ЗЬМЕНЕ

Ты, між юнацкіх дум і хваль, —
Маяк над горадам і вёскай,
І кожнай літарай каваль
У нашай кузьні комсамольскай.

Ты агітатарам стаіш,
Куеш для будучыні рэйкі.
Па шпальтах літараў тваіх
Прышоў я ўчора у ячэйку.

І вось цяпер ў фабрычны клуб
Пачуць таварыша такога —
Бягу і радасна лаўлю
Тваё адточанае слова.

Ты мне гаворыш пра Парыж,
Шанхай, пра Лёндан, пра Канаду,
— Там комсамол душой гарыць
Купіць жыццё на барыкадах.

— А ў нас зусім другое тут,—
На бой з адвечнаю палоскай
Палкі юнацкія ідуць
Шарэнгай стройнаю на вёску.

Люблю з табой сядзець удвох,
Тады—прытульны сьцены хаты.
Ты мне гаворыш пра братаў,
Якіх укінулі за краты.

І помстай сэрца загарыць,
І рукі просяцца ў атаку,—
Як твой радок-кавалерыст
Лепш пікі коле бюрократаў.

Ты, між юнацкіх дум і хваль,—
Маяк над горадам і вёскай
І кожнай літарай-каваль
У нашай кузьні комсамольскай.

Менск, 1930 г.

КОМСАМОЛЬЦАМ

ТАВАРЫШЫ!

хай сонца на месцы
стане,—

поўныя грудзі
мы ім напоім!..

На вуліцу—
полымя нашых
жаданьяў,
вышэй пачуцьці,—
настрой барацьбою.

Бачыш?..
ворага
за якіянам?!
на баявы спуск
пакладзены пальцы...

Гэй, комсамол!
дазорамі станем
на барыкадах сусьвету
змагацца.

Першымі у бойку
 выйдзем на вуліцы,
выйдзем упарта,
 выйдзем нястомна!..
Мы—маладыя,
 як рэволюцыя,
поўны агню,
 як калёныя домны.
Пойдзем нястрыманаю
 ўсе паводкай,
моцныя духам,
 як пяцігодка.
Вочы на Захад!
 Захад гарыць!..
Бачыш?—
 агні ліюцца!
Там у пажарах
 рабочай крыві
новыя дні
 куюцца.
На кожным завулку—
 сьмерці зьніч
ходзіць,
 гуляе брукам...
Цераз равы
 і дроты граніц—

Давай, комсамольцы,
рукі!..
Я знаю:
такую мы сілу
нясем,
што задрыжыць
плянэта.
Будзем
упарта змагацца ўсе
за
пяцігодку сьвету!..

Менск, 1930 г.

ПАРАДНЫ МАРШ

Ці ў бойках нам
Заплакаць і сагнуцца,
Каму прысьніцца
гэтае, каму?!
Мы полымя
у бурах рэволюцый
і мы сыны
узнесеных комун.
Над рыштаваньнямі
грымелі навальніцы,
над рыштаваньнямі
хадзіла часам сьмерць...
Ці з нас хто лёг
пакорліва і ніцма?
Ці хто стаміўся
працаю цяпер?
Завуць гады
на сьмелы, пэўны крок.
Мы штурмамі гудкоў
краіну перастроім.

свой апошні
камень і парог
пяройдзем мы
надзейным строём.
Над краем новыя
пажары заняліся,
мы сэрцамі
пажары запалілі...
І мы змагаемся,
і гэтым ганарымся,
што першымі жыццё
комуне падарылі.
Мы знаём:
стрэнем маршы сонца
і жах вайны
бязьлітасна прагонім.
Няхай наш Май
вядзе бясконца
усьветнай
арміі колёны.

г. Менск.

МАЙСКАЕ

Мы сілай—

б'ем сілу.

У нас перавага.

І гэтая радасьць—

для іх зіма.

Бачыш:—

наперадзе

кочыць за сьцягам

Лепшы ўдарнік—

Першы май.

Шырыцца ў сьвеце

Кастрычніка рэха.

Бачыш—

ідуць яго

два сыны:—

Май—брыгадзёр

бальшавіцкага цэху;

Май—трактарысты

Савецкай вясны.

На барыкадах
агню не загасіш.
Краты зьнямеюць,
краты парвуцца.
Бо ў пролетарыя
кожнае расы—
б'ецца аднолькава
кроў рэволюцыі
Як грозныя хвалі
пройдуць колёны
з краю да краю,
на ўсёй зямлі.
З намі ідзе
камунар Барсэлёны
і франтавік
за Чырвоны Бэрлін.
Ў верфях суровых,
вагранках няспынных,
ў глыбокіх тунэлях
падземных шахт—
Чуецца сэрца
Савецкай краіны:—
рэволюцыі душа.
Нястомнай крыніцай
ў рэспубліцы б'юць—

новыя дні
паўстанцы:—
Сьмела ўзялі
за грудзі зямлю
рукамі электрастанцый.
Нідзе не ўбачым
найлепшай красы,
Калі бальшавіцкім маршам
Ідуць і ідуць
чарадой карпусы—
сыны
пяцігодкі нашай.
Мы сілай
б'ем сілу.
У нас перавага.
Нашая радасьць—
для іх зіма...
Бачыш:—
наперадзе
кочыць са сьцягам
лепшы ўдарнік—
Першы Май.

У НОВЫ ГОД

У годзе вялікім,
разгоне нястрымным,
У маршах ударных
рабочых рот—
Чуеш,
як б'ецца
ў целе краіны
Савецкай індустрыі
кроў.

Чуеш, як гулка
ад сотняў станцый;
Пад цемрай адвечнай
паліць агні—
вышла на сцэну
электрыфікацыя,
памножаная на комунізм.

Гэта яна
гэтак мужна ўстала
сілаю рэчак
і балатоў—
Як грозны суровы прысуд
капіталу,
рукой дапамогі
нашым братом.

І дарэмна рыхтуе нам кулі
кат,
Каб наша сьвятло
гасіць—
Ты вырасла,
наша рэспубліка,
на многа мільёнаў
сіл.

Ты вырасла
наша рэспубліка,
на шмат мільёнаў
рук;
Ты вырасла
наша рэспубліка
на новыя тысячы
труб.

І вышлі мы
непакорнымі
І пройдзем мы
свой паход.
Ты скончыў
работу чорную,
рашаючы, трэці
год.

І вось у твае разьлічыны
Чацьверты да нас прышоў:
І на табе—
цэмант у Крычаве
і ў Магілеве
шоўк.

І на табе—
сонца Арэскае,
завецца яно—
Асінбуд
І на табе
хлеба палескага,
яго колькі хочаш
тут.

На нов мы лад
наструнены,
далёкі
ад курных хат.

Дамы,
што палацы
будуе нам
Бабруйскі комбінат.

І мерылі вас
на адсоткі
і фабрыкі і зямля,—
каб пэўнай
расла пяцігодка—
наш бальшавіцкі
плян.

Мы ведаем—
прыдзе багацьце:—
нябачаны ўмалот,
як ты падсумуеш
працу,
чацьверты, заключны год.

І ў новых тады стасунках
Узьніме фашыст
выцьцё.

І мы падаб'ем рахункі
За нашых братоў
жыцьцё.

А пакуль усё
перамер ты.
І маршам
ударных рот
— Страчайце, —
прышоў чацьверты,
чацьверты заключны год!

НАПЕРАДІ

ХАЙ ноч.

Хай дзень:—

Няма сьвятлей

калі ў маршах

звонкіх вуліц

настрой мой творчы

праплыве

праз горы усе

зямное кулі.

Я знаю:

будучыня йдзе

стаўляючы

рашучы кон.

Электрыкай

падкуты дзень

прастукаў горда

ля вакон.

І устрывожаны
суздром
струной напятай
нєрв зьвініць;—
што на цымбалах
правадоў
я слодыч музыкі
адпіў.

Хай часта
на дарозе камень.
Да рытмаў
не вярнуся
продкаў.

У маёй краіне
праз дынаму
твой пульс
я чую,
пяцігодка.

Хай ноч.
Хай дзень.
Няма сьвятлей,
калі акрэсьленая мэта:—
Табе маршруты мы даем,
узбунтаваная плянэта.

Званчэй!

Званчэй!

Мая ты песня.

Мне як ня радавацца

тут:—

загнаў

тугу балот палескіх
у дамавіну Асінбуд.

Ў чарзе

за сьмерцю перапетаі
стаіць—панурая мяжа.

І я поэт:—

хаўтуры гэты
сваёю песняй
набліжаў.

Варштат

гудзі на поўны ход!

Нага з нагою,

з чалавекам!

Усе на фронт!

Усе на фронт!

дзе зьверам стала

небясьпека.

Фабрычны дым пастой!

ГЛЯДЗЕЦЕ:

- мільёны сіл
лятуць на вецер
энэргіі нескарыстанай.
- настрой
шаблоншчыкам поэтам і
- гар на грудзі для краін.

Калі гарыць

камун маяк,

ў палон узяты

хвалі неба—

даволі дым нам апяваць,

як скарыстаць

падумаць трэба.

Я знаю:

будучыня йдзе

стаўляючы

рашучы кон.

Электрыкай

падкуты дзень

прастукаў горда ля вакно.

Наш плян—
сусьвет.
Нам зоры—
вочы.
Мы працаю
усё пакорым!
Няхай і верш
чорнарабочы
Ідзе ударнікам
да горнаў.

Душу настрой
на сотні гам,
акорды каб
плылі дарогай.

Няхай
бэтоннымі нагамі
ступае
гордая эпоха.

г. Менск,
Кастрычнік, 1930.

ТАДЫ ПАЧЫНАЮ З ПАЧУЦЬЦЯМІ
СПРЭЧКІ...

КАлі забушуе
мятлюга і сьцюжа,
Дрыжаць ліхтары
і мігаюць, як сьвечкі,
і ветры кідаюць
ахапкамi стружак;
тады пачынаю
з пачуцьцямi спрэчкі.
Тады я бяру—
расьпінаю самоту,
тады мне, што ветрам—
на вуліцы цесна,
тады я шукаю—
на вуліцы ноты.
Тады пачынаецца
песьня.

І можа вы скажаце—
лішні мой гэст
часамі наіўны,
зусім не да месца.
Што зробіш?
Калі тады грудзі—оркестр,
а сэрца нэрвовы,
гарачы хормэйстэр.
Жаданьні тады—
скалануць і ахопяць
Нястрымным разгонам
душы чалавечай...
Мне хочацца стаць
з камяніцаю ў поплеч—
такім-жа высокім,
шырокім у плечах.
Цябе я даўно
і ня помню, як выракся.
Словам, на працы
павінен расьці я.
Чаго-ж гэта ты,
непраглядная лірыка,
тонкія пальцы
кладзеш мне на шыю.
Ты плачаш,
што рана цябе я пакінуў,

табе без поэты
маркотна і цесна.
Пляваць, што чакае
такая дзяўчына
Прыгодаў каханья
ў альбомныя песьні.
Любоўны романык
цяпер я нягеглы.
Я гэтай романыкі
вырасту вышай.
Мне трэба, каб слова
падносіла цэглу,
а вершы ў альбом
і другія напішуць.
Я голую лірыку
выкіну ўночы,
Хай месяц
халодным агнём яе паліць.
Муляр—таварыш,
Я твой, я рабочы.
У нашай будоўлі
Мы роўнымі сталі.
Высока стаяць
нам абудвым ня страшна.

Ты клічаш мяне
і выходжу я першым,
Каб звонкіх поэм
і муроў неабсяжных
З табою узносіць
паверх
за паверхам.

ТАВАРЫШУ

Памяці Паўлюка Труса

СМУТАК нясьлі мы
жалобнымі маршамі.
Навошта-ж
апошняя ростань наладжана?
Слова на сьмерць
дарагому таварышу
— сьлязой перамыта
і скрухаю зважана.
Законы суровы.
Мы-ж чым наградзілі?
Чаму гэтак рана
сьціскаюцца векі?
Кожны дзень
сэрца
мяняе машына,
— толькі
адно
ў чалавека.

Далёкага

сённяя

сады не пасьпелі,

а краску у садзе

адну сьмерць украла...

Здаецца ўсё тыя агні,

што гарэлі,

Ды звонкае песьні

на фронце ня стала.

Мне крыўдна,

што моладасьць

кінулі сілы

Жывога хачу зноў,

такога, як ты.

... як буйнымі ветрамі

песьня насіла

з мулярам цэглу

па ўсходнях крутых.

Так.

Майстры ня стала.

Ня быць недапетай

той песьні, што высіла

ўзьлёт галавы.

Хай муза замоўкла

у сэрцы поэты,

муза іграе

ў турбінах жывых.

Памяць, пастой!

ня трывож больш,

ня кратай:—

— (плыве дамавіна

з апошнім вянком)

балючая ростань

з таварышам, братам,

балюча да сьмерці

з поэтам-байцом.

Бывай назаўсёды!

Астатні раз

глянуў.

Табе ужо разам

з жывымі ня быць,

А песьні стаяць вартавымі,

як раней,

на вежах—

няскончанай барацьбы.

Менск.

З Ъ М Е С Т

Стар.

МАЯ РЭКОНСТРУКЦЫЯ

Гады як шторм	5
Сёньня слова бяру	12
Цэхавыя будні	18
Атака	37
Шумі, вагранка	39
Ноч на фабрычным пасёлку	41
Кавалі	44
Уступ да паказу героя	47
На пагрузачнай	57

ПОЭМЫ ЗЯМЛІ

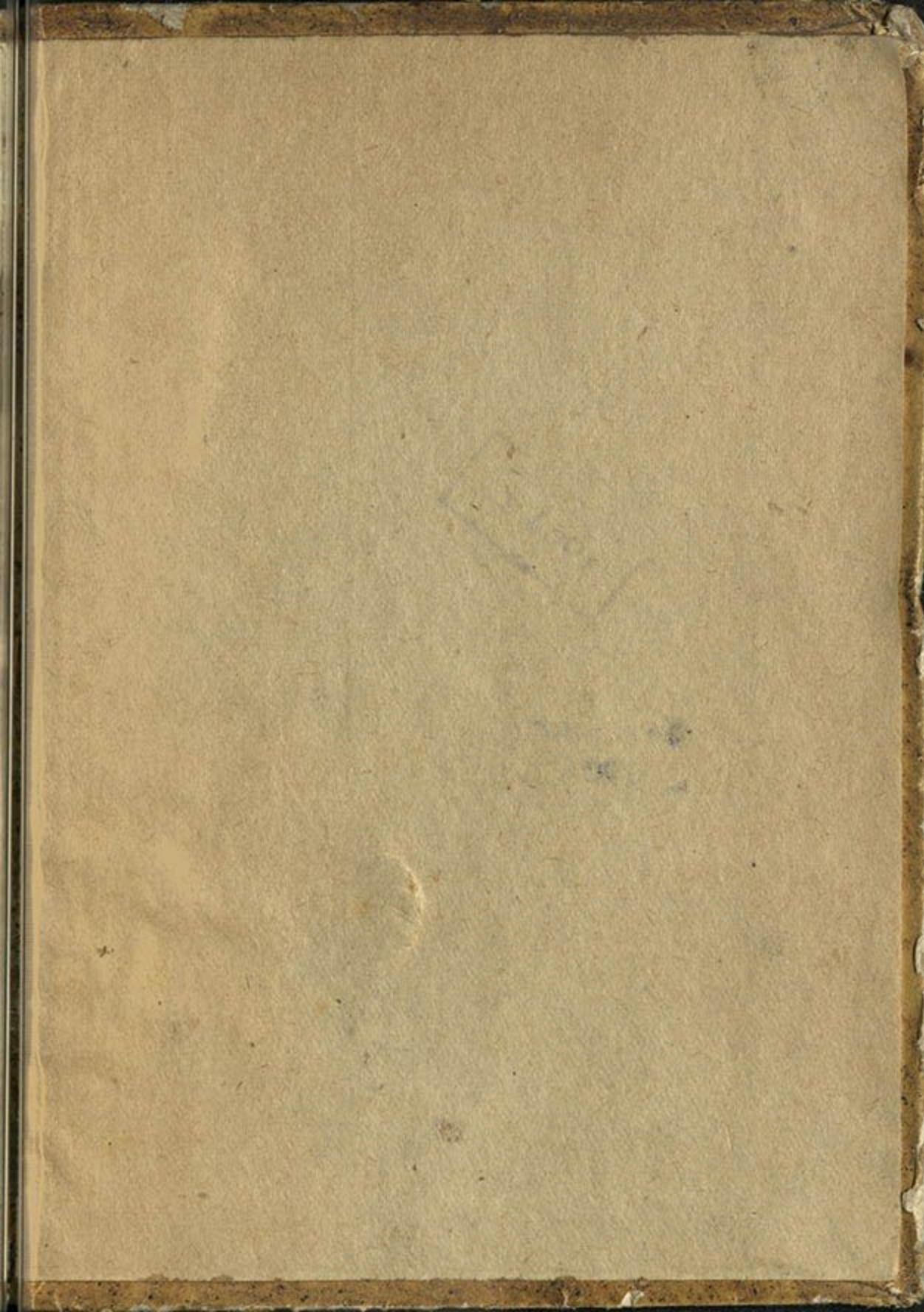
Зямля	63
Вечар	68
Ідзе вясна	74
Загадаем вясье	79
Палі завуць	83
На новыя мы сталі рубяжы	86
Дарагое	90
Трывожная ноч	94

ЗАЎСЁДЫ ГАТОЎ

Прамова фактамі	101
Клімент Ефрэмавіч	132
Песьня пра портфэль	138
Чырвонаармейцам	143
Абмен нотамі	147
Пра вайну	150
Пагранічнік	156

МАЛАДОСЬЦЬ

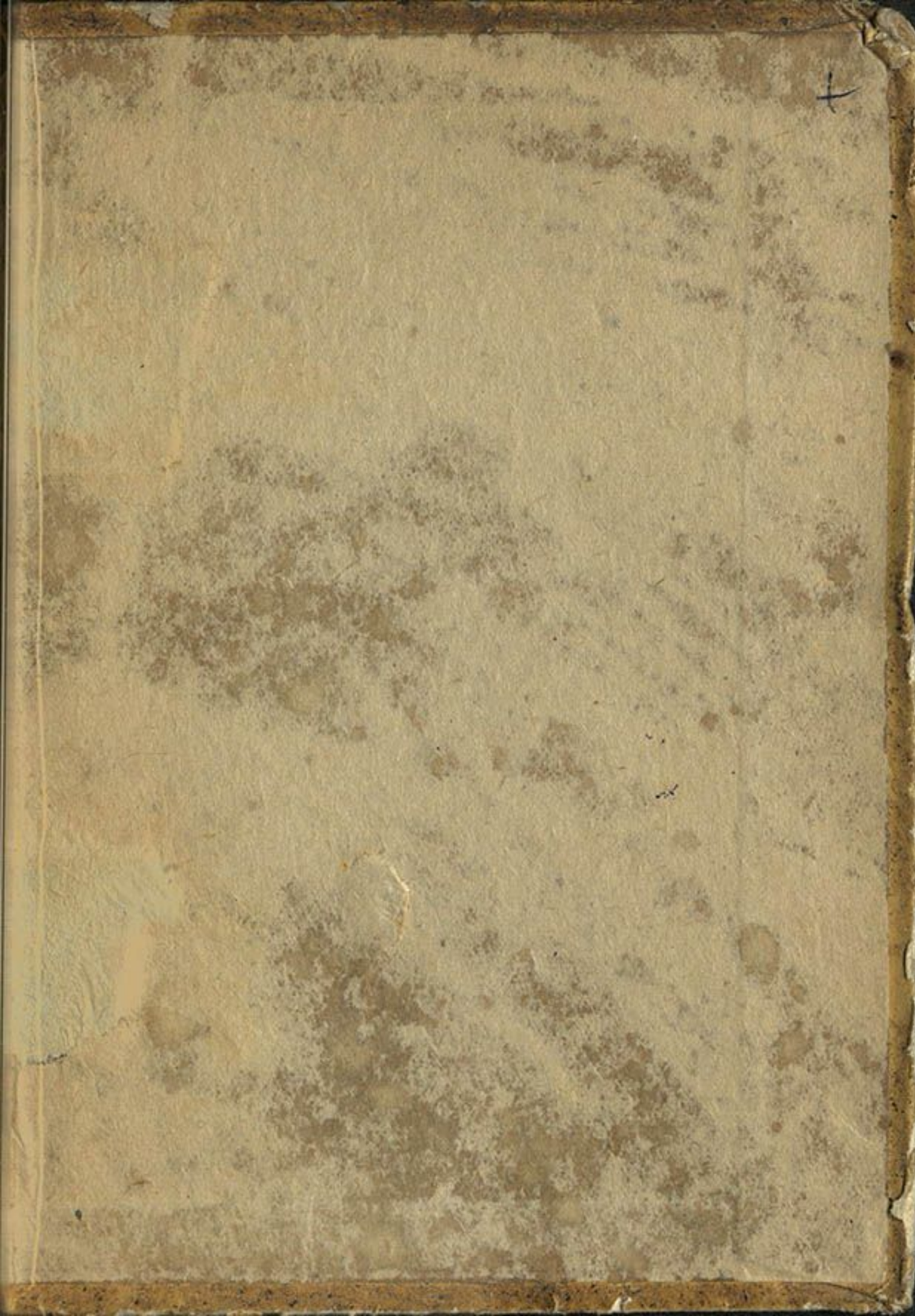
Слова у комсамольскіх спрэчках	161
Наперад маладых	169
Чырвонай зьмене	172
Комсамольцам	174
Парадны марш	177
Майскае	179
У новы год	182
√ Наперад	187
√ Тады пачынаю з пачуцьцямі спрэчкі	193
Таварышу	197

1964 г.

Мел. адзед

1964 г.

3 р. 65 кап.

По аплѣт 16 кап.

80000002742698

